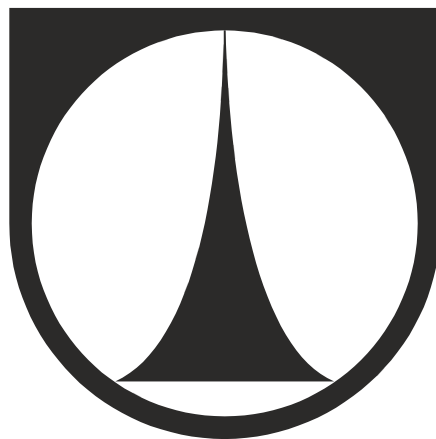

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Táňa Schejbalová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Regionální dopady transformace průmyslu v ČR

Regional Impacts of Industrial Transformation in the Czech Republic

DP – EF – KEK 2013 – 68
Bc. Táňa Schejbalová

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Sojková Lenka, Ph.D., katedra ekonomie
Konzultant: Ing. Lungová Miroslava, Ph.D., katedra ekonomie

Počet stran: 94

Počet příloh: 2

Datum odevzdání: 10. května 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 10. května 2013

Bc. Táňa Schejbalová

Anotace

Cílem diplomové práce je nastínit souhrnný pohled na vývoj průmyslových odvětví v České republice. Naše země prošla během své existence několika důležitými historickými milníky. Každé období s sebou přineslo podstatné ekonomické změny, které se promítly také do průmyslové výroby.

Vývoj jednotlivých průmyslových odvětví je rozdělen dle historických etap. Práce se zaměřuje především na průmyslovou výrobu v Libereckém kraji, kde býval nejdůležitější průmysl textilní, bižuterní, sklářský a v současnosti zde dominuje průmysl strojírenský a plastikářský s úzkou vazbou na automobilovou výrobu.

Poslední část práce je věnována vlivu transformace průmyslu na uplatnění absolventů vybraných středních a vysokých škol v Liberci a jejím dopadům na zaměstnanost a migraci obyvatelstva.

Závěrem bude práce sledovat možnost budoucího vývoje jednotlivých průmyslových oborů, využití a přínosy průmyslových zón, s přihlédnutím k doznívající hospodářské krizi.

Klíčová slova

Centrální plánování, 1. republika, průmyslové zóny, textilní průmysl, transformace ekonomiky, sklářský průmysl, strojírenský průmysl.

Annotation

The target of diploma thesis is to foreshadow global view on the development of industry in the Czech Republic. Our country passed by its existence several important historical milestones. Each period brought essential economic changes, which also influenced industrial processing.

The development of particular industrial department is divided according to historical period. Diploma thesis is interested especially in industry in the district of Liberec. There was the most important textile, jewellery, glass and nowadays machine and plastic industry closeknitted with automotive field.

The final part of this work is aimed at influence of industry transformation on graduates of high schools and university in Liberec and the impacts on employment and migration of dwellers.

At the end of work traces the possibility of future development of particular industrial section, usage and benefits of industrial areas looking on fading economic depression.

Key Words

Central planning, economic transformation, First Republic, glass industry, industrial areas, machine industry, textile industry.

Obsah

Seznam zkratk	10
Seznam tabulek	12
Seznam obrázků	13
Úvod	14
1. Průmysl – součást národního hospodářství	17
1.1 Dělení průmyslu	17
2. Průmyslová infrastruktura	19
2.1 Současná střediska průmyslové výroby – průmyslové zóny	19
2.2 Průmyslové zóny v Libereckém kraji	22
3. Vývoj jednotlivých průmyslových odvětví v Čechách	26
3.1 Struktura průmyslové výroby v Rakousku–Uhersku.....	26
3.2 Struktura průmyslové výroby za 1. republiky	27
3.3 Struktura průmyslové výroby v době centrálního plánování.....	28
3.4 Změna struktury průmyslové výroby po roce 1989.....	30
3.4.1 Etapy vývoje výroby a poptávky během transformačního období	31
3.4.2 Shrnutí období největších transformačních změn v ekonomice	34
3.5 Současný vývoj průmyslové výroby.....	37
4. Analýza podnikatelského prostředí v ČR	38
4.1 Základní statistické údaje Libereckého kraje	38
4.1.1 Průmysl bižuterní a sklářský.....	40
4.1.2 Průmysl textilní a oděvní	42
4.1.3 Textilana	52
4.1.4 Průmysl strojírenský a automobilový	60
4.1.5 Benteler, s. r. o.	64
5. Vliv transformace průmyslu na vzdělání a zaměstnanost ve vybraných regionech ČR	66
5.1 Zaměstnanost v období transformace	67
5.2 Podíl zaměstnanosti v průmyslových oborech v roce 2000	69
5.3 Zaměstnanost v průmyslu v letech 2006 — 2010	70
5.4 Údaje o zaměstnanosti v Libereckém regionu s vazbou na průmyslové obory.....	72
5.4.1 Střední průmyslová škola textilní	74

5.4.2 Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická a Vyšší odborná škola v Liberci.....	76
5.4.3 Fakulta textilní TUL	77
5.4.4 Fakulta strojní TUL	80
Závěr.....	83
Seznam použité literatury.....	86
Seznam příloh	91

Seznam zkratek

a. s.	akciová společnost
ATOK	Asociace textilního, oděvního a kožedělného průmyslu
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČTPT	Česká technologická platforma pro textil
ČVÚT	České vysoké učení technické
ČVZ	České vlnářské závody
EU	Evropská unie
FNM	Fond národního majetku
FS	Fakulta strojní
FT	Fakulta textilní
HDP	hrubý domácí produkt
ISIC	International Standard Industrial Classification of all economic activities
LIAZ	Liberecké automobilové závody
LVZ	Liberecké vzduchotechnické závody
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
n. p.	národní podnik
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OU	Odborné učiliště
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SOU	Střední odborné učiliště
s. p.	státní podnik
SPŠSE	Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická
SPŠT	Střední průmyslová škola textilní
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SVSB	Svaz výrobců skla a bižuterie
TPCA	Toyota – Peugeot – Citroën Automobile
TUL	Technická univerzita v Liberci
ÚP	Úřad práce
ÚSV	Úplné střední vzdělání
VHJ VP	Výrobně hospodářské jednotky Vlnářský průmysl
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠST	Vysoká škola strojní a textilní
VÚTS	Výzkumný ústav textilních strojů
VŠ	Vysoká škola
ZŠ	Základní škola

Seznam tabulek

Tabulka 1 Průmyslové zóny dle regionů.....	22
Tabulka 2 Podíl vybraných odvětví na HDP (v %).....	35
Tabulka 3 SWOT analýza českého průmyslu v období restrukturalizace.....	35
Tabulka 4 SWOT analýza průmyslových podniků	36
Tabulka 5 Ukazatele průmyslu – porovnání let 2007 — 2009	39
Tabulka 6 Základní ukazatele průmyslu dle krajů v roce 2009	40
Tabulka 7 Vybrané textilní podniky v Libereckém kraji	47
Tabulka 8 SWOT analýza pracovních sil.....	66
Tabulka 9 Vývoj relace mezd a produktivity práce (meziroční změna v %).....	71
Tabulka 10 Studijní programy technických středních odborných škol v Liberci	73
Tabulka 11 Počty studentů TUL – FS, FT	74
Tabulka 12 SWOT analýza textilní fakulty TUL.....	79
Tabulka 13 SWOT analýza strojní fakulty TUL.....	81

Seznam obrázků

Obrázek 1 Mapa podpořených průmyslových zón od roku 1998.	21
Obrázek 2 Průmyslová zóna Jih	24
Obrázek 3 Úprava průmyslového areálu Liberec – Františkov.....	46
Obrázek 4 Počet podniků v textilním průmyslu v letech 2008 — 2012.	49
Obrázek 5 Tržby z prodeje v textilním průmyslu (v mil. Kč) v letech 2008 — 2012	50
Obrázek 6 Světová výroba automobilů v roce 2011	61
Obrázek 7 Dodavatelé Škoda Auto	62
Obrázek 8 Průměrný počet zaměstnanců v průmyslu dle krajů v letech 2006 — 2010	71

Úvod

Průmysl vždy byl, je a bude velmi důležitou součástí národního hospodářství většiny států světa a Česká republika není výjimkou.

České země patřily ke špičce v průmyslové výrobě již od dob, kdy byly součástí Rakouska–Uherska. V období před II. světovou válkou se Čechy počítaly mezi vyspělé průmyslové státy a ekonomická situace byla srovnatelná s ostatními zeměmi západní Evropy. Zbrzdění ekonomického vývoje způsobil přechod na systém centrálního plánování. V této době se země orientovala směrem na východ a pozornost byla věnována převážně těžkému průmyslu na úkor ostatních průmyslových odvětví. Obrat ve vývoji průmyslové výroby s sebou přinesl rok 1989 a tzv. transformační období. V současnosti se na změnách v průmyslu podílí především hospodářská krize z let 2008 — 2010, jejíž důsledky lze pozorovat dodnes.

Dnes působí na ekonomické prostředí vliv globalizace, stále se rozvíjející informační technologie, propracovaný systém dopravních cest, nové metody ve výrobě a mnohé další. Průmyslová výroba je soustředěna převážně do průmyslových zón, které jsou umístěny v každém větším městě ČR. V této diplomové práci je věnována pozornost průmyslovým zónám ve statutárním městě Liberec.

Každé historické období je možné spojit s typickým představitelem průmyslu. Libereckému kraji od 16. století dominovala textilní výroba. Nejprve byla soustředěna v malých dílnách a manufakturách, později zde vznikaly významné továrny. Jedním z typických textilních podniků v Liberci byla Textilana, která byla založena Johannem Liebiegem a jeho sestrou Pauline v roce 1830 pod názvem Johann Liebieg and Company. Textilní průmysl se v kraji rozvíjel také během centrálního plánování. Z Liebiegových továren vznikl mamutí textilní koncern, který se rozpadl až během transformačního období. Bohužel dnes již nemá textilní průmysl v libereckém regionu takovou váhu. V Liberci a okolí vzniklo několik menších firem, které se věnují převážně šití textilních výrobků – např. Direct Alpine, s. r. o., Funstorm, s. r. o., Matějovský – ložní povlečení, aj. Společností, která se i nadále věnuje úpravě a barvení tkanin, je Licolor, a. s. se sídlem v Liberci. Většina továren, které vznikly po rozpadu Textilany, a. s. nevydržela tlak zahraniční konkurence – např. Interlana, která působila na místě jejího bývalého závodu v Liberci Františkově.

Postupem času byl textilní průmysl nahrazen plastikářským a strojírenským, které mají úzkou vazbu na automobilový průmysl. Automobilový průmysl má v ČR dlouholetou tradici. Největším českým výrobcem automobilů je mladoboleslavská firma Škoda Auto, a. s., která vznikla roku 1895 (pod názvem Laurin a Clement). Od roku 1991 je společnost součástí německého koncernu Volkswagen. Jedním z dodavatelů Škoda Auto je Benteler, s. r. o. se sídlem v Chrastavě a závody v Liberci, Jablonci nad Nisou a Rumburku. Mezi další výrobce automobilů v Čechách můžeme zařadit kopřivnickou Tatra, a. s., TPCA se sídlem v Kolíně v průmyslové zóně Ovčáry a HMMC v Nošovicích.

Transformace průmyslu měla také vliv na zaměstnanost v daných průmyslových oborech. V době centrálního plánování bylo zapotřebí přesunout ženy na místa ve výrobě, která dříve zastávali muži. Ti našli uplatnění v rychle se rozvíjícím těžkém průmyslu. S rozpadem velkých průmyslových továren se podíl osob zaměstnaných v průmyslu snížil.

Liberecký region je také velmi známý kvalitními školami technického rázu. Střední odborná škola textilní je jedinou školou svého druhu v republice. Po jejím absolvování je možné navázat studiem na textilní fakultě TUL. Stejnou tradici můžeme v Liberci hledat také na školách, které jsou zaměřeny na strojírenské obory – Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická a Vyšší odborná škola – a na ní navazující strojní fakulta TUL. Také tyto odborné školy musí přizpůsobovat své obory a studijní plány nastalým změnám v průmyslové výrobě v ČR.

Historií průmyslu v ČR se do současnosti věnovala řada autorů. Velmi dobré shrnutí transformačního období poskytuje kniha Vojtěcha Spěváčka a kolektivu pod názvem Transformace české ekonomiky, Libora Žídka – Transformace české ekonomiky 1989 — 2004. Oblastí průmyslové výroby a regionálním vývojem se zabývá kniha Jiřího Dvořáčka Podpora podnikání. Také TUL vydala řadu publikací, které rozebírají toto téma – Hospodářská krize: vybrané makroekonomické a mikroekonomické souvislosti s projekcí na úrovni regionů od autorů J. Kraft, P. Bednářová, M. Lungová, I. Nedomlelová a L. Sojková a mnohé další publikace.

Cílem této diplomové práce bude shrnout vliv důležitých historických událostí na vývoj průmyslu v ČR, poskytnout přehled nejdůležitějších průmyslových odvětví v jednotlivých obdobích našich dějin až po současný vývoj po hospodářské krizi v letech 2008 — 2010.

Transformace průmyslu měla a stále má velký vliv na zaměstnanost v jednotlivých průmyslových odvětvích a také se podílela na změně poptávky po technických studijních oborech. Tímto problémem se zabývá poslední část práce a zároveň nastiňuje možný budoucí vývoj průmyslové výroby v ČR.

1. Průmysl – součást národního hospodářství

Průmyslové činnosti vznikly oddělením řemeslné výroby od zemědělské. Zpočátku se jednalo o ruční výrobu v manufakturách (15. — 16. století), které umožňovaly větší možnost dělby práce a postupem času díky průmyslové revoluci došlo k rozvoji tovární průmyslové velkovýroby (18. — 19. století), která měla dvě etapy vývoje – využívání strojů pro výrobu spotřebních statků a výrobu strojů. Symbolem průmyslové revoluce se stal parní stroj.

Dnes je průmysl důležitou součástí národního hospodářství a podílí se ve velké míře na tvorbě národního důchodu. Lze jej dělit z mnoha hledisek, nejznámější jsou uvedena v následující podkapitole.

1.1 Dělení průmyslu

Jednotlivé podnikatelské subjekty lze zařadit do kategorií podle vyráběných produktů či poskytovaných služeb. Průmysl zahrnuje takové podnikatelské subjekty, které se zabývají těžbou nerostných nebo jiných surovin a jejich dalším zpracováním.

Základní dělení průmyslu je na **těžební**, který zahrnuje těžbu surovin nebo paliv, a **zpracovatelský**, při kterém se zpracovávají suroviny získané těžebním průmyslem nebo v zemědělství. V rámci těžebního průmyslu je kladen důraz na hospodárné využívání nerostného bohatství, které je v rámci státu obsaženo v surovinové politice.

Průmyslové činnosti lze členit dle vstupů a výstupů: **dle stupně přetvoření vstupů** (těžební, zpracovatelský průmysl), **dle ekonomického určení výstupů** (výroba investičních a spotřebních statků), **dle vlastností používaných vstupů a vyráběných statků** /hmotnost, velikost/ (těžký, lehký), **dle podobnosti zpracovávaných surovin a technologií** (vymezení odvětvové struktury průmyslu), **dle velikosti podnikatelských subjektů** (drobný, střední, velký), **dle vlastnictví výrobních faktorů** (státní, družstevní, soukromý), **dle rozmístění podnikatelských subjektů** (místní, regionální, republikový, globální), **dle původu kapitálu** (tuzemský, zahraniční).

Podle národní hospodářské sféry lze průmyslovou výrobu rozdělit do tří sekcí: **primární** – zemědělství, rybolov, těžební průmysl, **sekundární** – zpracovatelský průmysl, stavebnictví, **terciární** – služby.

Podle druhu výroby na **těžký** a **lehký** průmysl:

Těžký se zabývá produkcí výrobních prostředků a lze jej dále dělit na: strojírenství a obrábění kovů (nejrozšířenější průmyslové odvětví, zabývá se výrobou strojů, zařízení, atd.), elektrotechnický (výroba elektrických zařízení, přístrojů a kabelů), hutnictví železa a neželezných kovů, těžební průmysl (těžba paliv a rud), energetický – přeměňuje primární energetické zdroje na sekundární (tepelné 63 %, vodní 20 %, jaderné 17 %), chemický průmysl a petrochemie – rafinerie ropy a výroba plastů, farmaceutický průmysl (výroba léčiv a zdravotnického materiálu) a v neposlední řadě průmysl stavebních hmot.

Lehký průmysl, tzv. spotřební, vyrábí spotřební předměty. Patří do něj potravinářský, oděvní, obuvnický, kožedělný, nábytkářský, papírenský, atd.

Dle odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ) je struktura ekonomických činností v národním hospodářství rozdělena do 17 sekcí, kdy jednotlivé sekce jsou označeny velkými písmeny. Jedná se o rozdělení z hlediska potřeb statistiky a používá se od listopadu 1991. Struktura této klasifikace je v mnohém velmi podobná klasifikaci NACE (od 1. ledna 2008), která se používá v zemích Evropské unie. Obě pak navazují na Mezinárodní standardní klasifikaci odvětví všech ekonomických činností ISIC – tento systém využívá hlavně OSN (jedná se o členění ekonomických subjektů nikoli členění výrobků). Jednotlivé sekce jsou označeny velkými písmeny A – Q. S průmyslem souvisí tři sekce – **C** těžební průmysl, **D** zpracovatelský průmysl, **E** energetický průmysl. Podrobné rozdělení je součástí přílohy.

2. Průmyslová infrastruktura

Průmyslová infrastruktura se v jednotlivých regionech České republiky rozvíjí zejména díky dopravě, telekomunikacím, informačním technologiím, výzkumu, školství, napojení na energetické zdroje, atd. V současné době lze průmyslovou infrastrukturu naší republiky posuzovat jako uspokojivou, kromě příhraničních regionů.

Většina průmyslové výroby je nyní soustředěna do průmyslových zón. Nově vybudované průmyslové zóny vytvořily základ např. pro rozvoj strojírenského odvětví.

2.1 Současná střediska průmyslové výroby – průmyslové zóny

Pojem průmyslová zóna je definován jako *„ucelený soubor kompaktních univerzálních objektů vhodných pro lehkou, hygienicky nezávadnou výrobu s účelně vyřešenou dopravou a velkým podílem zeleně mezi jednotlivými objekty. Provoz v těchto zónách je kompletně situován uvnitř objektů, jež jsou zpravidla bez oplocených dvorů, s možností volného pohybu návštěvníků. Průmyslová zóna je tedy uceleným komplexem průmyslu a služeb s řadou integrovaných funkcí odborného charakteru. Takovýto komplex maximálně využívá vzájemné podpory jednotlivých firem ve výměně informací, poradenství, společné prezentace a využívání mezinárodních kontaktů. Tato synergie má za úkol vést k dosažení lepších výsledků a právě v této oblasti bývá využívána téměř pravidelně“* (Czechinvest 2013)

Většinou jsou průmyslové zóny využívány více investory, ale mohou nastat také případy, kdy se v jedné zóně vyskytuje pouze jeden strategický investor podporovaný vládou. Vznikají na okrajích nejen krajských měst, ale po celé ČR. Protože montážní linky jsou stavěny převážně ve velkých jednopodlažních budovách, je zapotřebí velká rozloha pozemku. Tyto pozemky bývají většinou levnější právě na okrajích měst. Průmyslové zóny mohou vzniknout také přestavbou stávajících objektů (brownfield), ale častější a pro investora jednodušší bývá stavba tzv. na zelené louce (na prázdném pozemku). Výstavba přináší velké množství nových pracovních míst, což je výhodné hlavně v regionech s velkou mírou nezaměstnanosti.

Další výhodou je spolupráce s místními subdodavateli a tedy opět možné vytváření pracovních míst. Odborné studie ukazují, že díky jednomu vytvořenému pracovnímu místu v průmyslové výrobě dojde ke vzniku jednoho až dvou dalších pracovních míst u místních

dodavatelů nebo ve službách. Zvyšují se investice do daného regionu, dochází k růstu životní úrovně obyvatelstva pod vlivem růstu kupní síly.

Smlouvy, které bývají uzavírány s nadnárodními společnostmi, nemusí vždy přinášet pouze výhody. Výstavba zón může mít nepříznivý vliv na životní prostředí, místní obyvatele a podnikatele, dochází ke zvýšení dopravní zátěže, díky nové výstavbě je snížen podíl zemědělské půdy (Brynda 2010).

V rámci průmyslových zón vznikají tzv. podnikatelská centra, která mají pomoci menším podnikům v oblasti managementu, marketingu a financování. Tato centra jsou zakládána neziskovými organizacemi, které patří místní správě a jsou dotována z místních zdrojů nebo vládou v rámci rozvoje podnikatelských aktivit ve stagnujících oblastech.

„V ČR vznikají průmyslové zóny již od roku 1998. Strategickými projekty v oblasti průmyslových nemovitostí jsou tzv. strategické průmyslové zóny. Jedná se o zóny o výměře minimálně 200 ha nebo o výměře nejméně 100 ha, kdy je zóna realizována v zastavěném, ale nevyužívaném území (brownfield). Dále jsou to rovněž zóny připravované pro významného či vážného investora, který se zaváže k realizaci významné výše investice a s tím i k vytvoření určitého počtu pracovních míst. Příprava strategických zón probíhá vždy ve spolupráci Ministerstva průmyslu a obchodu, agentury CzechInvest¹ a zástupci krajské a místní samosprávy.“ (Czechinvest 2013).

Následující obrázek přehledně graficky zobrazuje průmyslové zóny v ČR, popisuje jednotlivé lokace dle čísel. Číselný popis je součástí přílohy.

¹ Pozn. Agentura CZECHINVEST byla založena Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky (od 1998 působí na trhu průmyslových nemovitostí s cílem podporovat podnikání a investice v České republice). Od roku 1998 CzechInvest realizuje Program na podporu rozvoje průmyslových zón.

Obrázek 1 Mapa podpořených průmyslových zón od roku 1998

Zdroj: CzechInvest

Mnoho průmyslových zón v ČR je již beze zbytku obsazeno, ale lze najít i takové, které na plné využití teprve čekají. Mezi ně lze zařadit následujících šest zón: Kolín – Ovčáry, Ostrava – Mošnov, Most – Joseph, Žatec – Triangle, Holešov, Liberec – Sever.

Centrum pro regionální rozvoj uvádí, že v současné době je v naší republice 161 významných průmyslových zón.

Tabulka 1 uvádí počet průmyslových zón v jednotlivých krajích ČR, včetně jejich celkové rozlohy, a dále v posledním sloupci je uvedena vždy největší průmyslová zóna v daném regionu.

Tabulka 1 Průmyslové zóny dle regionů

Kraj	Počet průmyslových zón	Celková rozloha (ha)	Největší průmyslová zóna
Praha	2	cca 130 ha	VGP Park Horní Počernice (100 ha)
Středočeský	15	cca 1054 ha	Kolín – Ovčáry (370 ha)
Jihočeský	19	cca 784 ha	Tábor – Vožická (momentálně 45 ha, celkové rozvojové možnosti lokality až 157 ha)
Plzeňský	14	cca 1119 ha	Plzeň – Líně (343 ha)
Karlovarský	7	cca 631 ha	Cheb – Horní Dvory (300 ha)
Ústecký	13	cca 1260 ha	Triangle (365 ha)
Liberecký	9	cca 467 ha	Liberec – průmyslová zóna Jih - Doubí (125 ha)
Královéhradecký	16	cca 963 ha	Dobřenice (230 ha)
Pardubický	9	cca 382 ha	Pardubice Free zone – Staré Čivice (120 ha)
Vysočina	5	cca 186 ha	Bystřice nad Pernštejnem (80 ha)
Jihomoravský	12	cca 1037 ha	Brno – Tuřany – Chrlice (238 ha)
Olomoucký	12	cca 451 ha	Přerov – jih a Terminál kombinované dopravy (110 ha)
Zlínský	16	cca 1163 ha	Letiště Holešov (273,7 ha)
Moravskoslezský	11	cca 1265 ha	Nošovice (276 ha)

Zdroj: Centrum pro regionální rozvoj

2.2 Průmyslové zóny v Libereckém kraji

Na přelomu tisíciletí se stávající průmyslové podniky v regionu dostávaly stále častěji do ekonomických problémů. Zlepšení stavu průmyslového potenciálu regionu měla přinést výstavba jedné z největších průmyslových zón ČR v Liberci Doubí poblíž rychlostní komunikace do Prahy. Práce byly zahájeny položením základního kamene v listopadu roku 2000. Hlavním mottem bylo přilákat co nejvíce zahraničních investorů do kraje a zvýšit zaměstnanost a tím i celkovou vyspělost v kraji. Nyní v Liberci lze nalézt dvě velké průmyslové zóny: Sever a Jih, které fungují již deset let. Jejich celková rozloha činí 192 hektarů a kromě posledního hektaru jsou zcela obsazené.

Předseda představenstva Investorsko-inženýrské a. s. Petr Kupf uvádí, že poslední pozemky se prodávaly hůř díky ekonomické krizi (Taller 2010).

Zóna Sever je umístěna v severozápadní části města Liberce, v katastrálním území Růžodol I, Stráž nad Nisou a sousedí s rychlostní silnicí I/35 Liberec – Děčín. Její výměra je 67 ha a neslouží pouze k průmyslové výrobě, ale je z jedné třetiny určena pro velké obchodní komplexy. V současné době zde lze nalézt v obchodní zóně např. obchodní řetězec Globus, nábytkový obchodní dům Kika, dále Bauhaus, Siko koupelny a mnoho dalších. Průmyslová část je obsazena např. společnostmi MB Industry, Bosch.

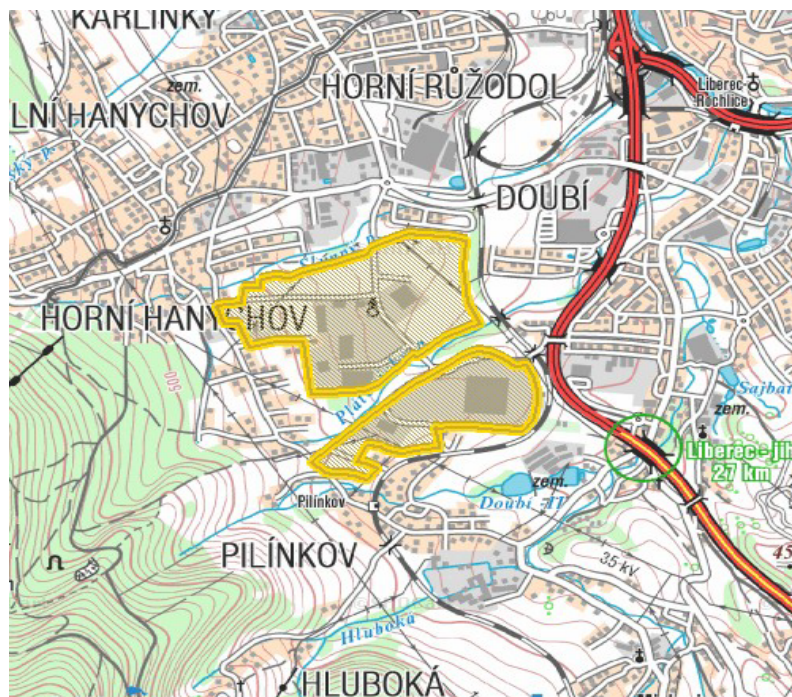
V polovině února 2013 byla v průmyslové zóně Sever také dostavěna budova VÚTS, Centrum rozvoje strojírenského výzkumu. Laboratoře jsou určeny pro oblast zpracovatelského průmyslu a práce bude zaměřena na vývoj úspornějších, ekologičtějších strojů, které budou nabízet větší výkon a budou využitelné právě ve zpracovatelském průmyslu. Specializovaná pracoviště jsou vybavena mimo jiné laboratořemi na analýzu hluku, vibrací. Projekt byl zčásti financován z fondu Evropské unie a zčásti ze státního rozpočtu (Kočárková, Václavík 2013).

Jižní zóna je určena převážně výrobě a poskytuje zaměstnání více než čtyřem tisícům osob. Její rozloha je 125 ha a v současné době je plně využita. Průmyslová zóna Jih je největší zónou v Libereckém kraji a ve dvaceti firmách zde našlo uplatnění přibližně 4.000 obyvatel.

Hlavní tovární komplex provozuje Denso Manufacturing Czech, s. r. o. (založeno 12. července 2001). Jedná se o dceřinou společnost nadnárodního japonského podniku Denso Corporation a zabývá se výrobou klimatizačních jednotek a jejich součástí pro osobní automobily (zn. Toyota, VW, Audi, Mercedes – Benz, atd.). V tomto oboru se řadí k evropské špičce. Továrna je jednou z největších zahraničních investic u nás (Denso Manufacturing Czech, s. r. o. 2013).

Mezi další společnosti zastoupené v průmyslové zóně Jih patří např. Fehrer Bohemia, s. r. o. (výroba opěrek hlavy do automobilů), C. S. Cargo, s. r. o. (logistika), Galvanoplast Fischer, s. r. o. (galvanizace plastů) a mnoho dalších.

Na následujícím obrázku je pro orientaci vyobrazena výše zmiňovaná průmyslová zóna Jih v Liberci.

Obrázek 2 Průmyslová zóna Jih

Zdroj: Katastrální úřad Liberec

Město Liberec mělo ideální podmínky pro vybudování obou průmyslových zón. Liberec je hlavním městem Libereckého kraje, největším městem Euroregionu NISA. Euroregion NISA vznikl v roce 1991, spojuje obce a města tří sousedících zemí: ČR, Německo a Polsko, za účelem jejich lepšího rozvoje díky vzájemné spolupráci. V Liberci existuje také kvalitní infrastruktura a dobré dopravní napojení. Výhodou je i široký výběr odborných učilišť, středních škol a fakult TUL. Pro investory je výhodou rozvinutá podnikatelská a dodavatelská základna a relativně nízká průměrná mzda (v porovnání s celorepublikovým průměrem). Do libereckých průmyslových zón dojíždějí lidé za prací také z okolních měst a obcí – např. z České Lípy, Jablonce nad Nisou, Hrádku nad Nisou, Habartic, atd.

V současné době nejsou zatím v územním plánu Liberce vyčleněny žádné další pozemky na vybudování nové průmyslové zóny. Pokud by ovšem bylo třeba ji zbudovat, nabízejí se pozemky kolem libereckého letiště nebo např. opuštěné tovární objekty (brownfieldy) v Kateřinkách. Bohužel zájem investorů o přestavbu stávajících hal je menší, protože jak bylo uvedeno výše – levnější je postavit nový areál než revitalizovat starší objekt.

Tabulka 1 nad textem uvádí, že v Libereckém kraji je k dnešnímu dni devět průmyslových zón o celkové rozloze 467 hektarů a dalších dvacet rozvojových ploch, kterou jsou určeny převážně pro turistický ruch a sport.

Nově vybudované průmyslové zóny vytvořily mnoho potřebných pracovních příležitostí, ale nyní by bylo zapotřebí se zaměřit hlavně na podporu revitalizace starších chátrajících průmyslových objektů a neodkládat tento problém budováním tzv. na zelené louce. Právě Liberecký kraj disponuje velkým množstvím nevyužívaných starých továrních komplexů, kde dříve probíhala převážně textilní výroba. Některé z nich mohou být použity také k jiným než průmyslovým účelům. Jejich obsazením by se získaly další potřebná pracovní místa – např. vybudováním logistických center, ekologických center, k cestovnímu ruchu, atd. Velké množství těchto objektů je bohužel již dnes v katastrofálním technickém stavu. Dalším problémem brownfields zůstávají také nevyřešené vlastnické vztahy a nedostatečné napojení na dopravní infrastrukturu.

3. Vývoj jednotlivých průmyslových odvětví v Čechách

Česko bylo v předválečném období vyspělou průmyslovou zemí a mělo těsné obchodní a finanční vazby se západní Evropou. Ekonomická úroveň se v roce 1937 odhadovala na zhruba 90 % úrovně Rakouska. Poválečný vývoj se systémem centrálního plánování a orientací na SSSR vedl k hospodářskému a technickému zaostávání země za západní Evropou, přesto Česko představovalo v bývalém Československu jeho vyspělejší část. V roce 1990 byla dle měření hrubým domácím produktem na 1 obyvatele v paritě kupní síly podle Evropského srovnávacího projektu OSN vypočtena na 50 % Rakouska, v roce 1993 se díky transformační recesi v letech 1990 — 1992 ještě snížila, a to na 44 %. Po rozdělení Československa se situace zlepšila a Česká republika patří ve světovém měřítku ke středně vyspělým zemím (Spěváček 2002).

Následující podkapitoly jsou zaměřeny na detailnější vývoj české ekonomiky a průmyslu. Jsou rozděleny dle důležitých milníků naší historie.

3.1 Struktura průmyslové výroby v Rakousku-Uhersku

České země byly součástí Rakouska-Uherska až do roku 1918. Naše země byla, co se týká průmyslové výroby, nejrozvinutější částí rakouské monarchie a její podíl činil 2/3 celkové produkce Rakouska-Uherska. České země vynikaly hlavně v textilním, strojírenském a potravinářském průmyslu.

Po průmyslové revoluci (2. polovina 19. století) se rozvíjela především průmyslová města, kam se stěhovali lidé za prací. Vývoj nových technologií urychlil industrializaci a urbanizaci země, kapitalistické výrobní postupy vystřídaly tradiční řemeslnou výrobu.

9. května 1873 došlo ke krachu na vídeňské burze, což byl počátek hospodářské krize, která zasáhla většinu zemí světa. Dopad byl také na průmyslovou výrobu, především na strojírenství a těžký průmysl. V Čechách došlo k propadu výroby surového železa a litiny o 65 %. Krize v Rakousku-Uhersku trvala až do konce sedmdesátých let 19. století.

28. října 1918 byla založena Československá republika.

3.2 Struktura průmyslové výroby za 1. republiky

Po rozdělení Rakouska-Uherska byly v ČR soustředěny necelé $\frac{3}{4}$ průmyslové výroby monarchie. Ze surovin se zde nachází rozsáhlá ložiska uhlí, a proto při nalezištích uhlí rychle vznikala střediska těžkého průmyslu – v okolí Severočeské pánve, na Kladensku a Ostravsku. Průměrná rozloha průmyslových závodů byla tehdy 150 km². Na rozvoji průmyslu měla velkou zásluhu také železnice, díky které docházelo k velké úspoře nákladů a zrychlení dopravy surovin. Vznikala nová průmyslová odvětví, mezi která patřilo strojírenství, chemický průmysl. V průmyslu pracovala 1/3 obyvatelstva.

V této době také vznikají velké průmyslové aglomerace na severu Čech, na Ostravsku, v Praze a Brně. Průmysl byl nerovnoměrně rozmístěn – nevyskytoval se pouze v jižních Čechách a na Moravě. Za 1. republiky se postupně vyrovnával počet lidí pracujících v zemědělství a průmyslu, v továrnách pracoval přibližně 1 milión zaměstnanců. Jednalo se hlavně o menší závody, kde byl průměrný počet pracovníků kolem 70 osob.

Mezi špičková odvětví našeho hospodářství patřil např. průmysl textilní a na něj navazující oděvní, dále dřevozpracující, papírenský, sklářský, atd.

Textilní výroba byla soustředěna převážně do oblasti pod Jizerskými horami, do Krkonoš, Orlických hor a Jeseníků, Oděvní průmysl se nacházel především ve větších městech. Průmysl dřevozpracující byl (prvotní zpracování dřeva v blízkosti oblastí s těžbou dřeva) na Šumavě, v Českém Lese, Jeseníkách, Beskydech, další zpracování pak po celé ČR – např. výroba hraček, nábytku, hudebních nástrojů, papírenský průmysl (výroba papíru vyžaduje dostatečné množství vody, proto byly velké papírny zakládány při velkých řekách) při Labi, Vltavě, aj., sklářský průmysl a výroba porcelánu byly soustředěny např. v západních Čechách (Klimek 2000).

V roce 1929 začala Velká hospodářská krize krachem na newyorské burze. Ve stejném roce zaznamenala česká ekonomika vrchol ekonomického růstu. V porovnání např. s rokem 1913 se hrubý domácí produkt zvýšil o 52 % a průmyslová výroba stoupla o 41 %. Hospodářská krize se začala v Čechách plně projevovat až ve druhé polovině roku 1931. Do té doby byla patrná pouze v zemědělství, potravinářském a spotřebním průmyslu. V prosinci roku 1931 došlo k prudkému snížení průmyslové výroby. Pokles se zastavil až na počátku roku 1933, kdy výroba dosáhla 60 % objemu roku 1929.

Obory, které krize nejvíce zasáhla, byly hlavně textilní průmysl, sklářství, výroba porcelánu a hraček. Všechna tato průmyslová odvětví jsou závislá na dovozu surovin. Problémy zaznamenala také těžba uhlí.

Během krize a také po ní došlo ke zvýšení vojenské výroby. Ta se rozvíjela i během 2. světové války. Po jejím skončení došlo k útlumu výroby a země byla, stejně jako ostatní státy, oslabena bombardováním a válkou.

3.3 Struktura průmyslové výroby v době centrálního plánování

Čechy byly po válce oslabené a průmysl byl zanedbaný. Společnost se snažila napravit vzniklé škody a začínalo tzv. budovatelské období. Vítězný Únor se stal počátkem nové etapy v našem národním hospodářství, byl počátkem intenzivního rozvoje socialistického průmyslu a tehdejší Československo se přiklonilo k východnímu bloku pod vedením SSSR. Průmysl se rozšiřoval do ostatních částí tehdejšího státu a významnou se v oblasti průmyslu stala také Morava (Gottwaldov, Olomouc). Po 2. světové válce byly 3/5 průmyslové výroby soustředěny severně od pomyslné čáry Cheb, Plzeň, Praha, Olomouc, Ostrava (Kopačka 1992).

Díky centrálnímu plánu a ideologické orientaci se všechna strategická rozhodnutí prováděla tzv. od stolu. Docházelo k přemísťování některých průmyslových oborů – např. stagnující potravinářský a dřevozpracující průmysl se přesouval na Slovensko.

Po roce 1948 došlo k velkému rozvoji převážně těžkého průmyslu, který tehdejší režim upřednostňoval. Jednalo se hlavně o hutní, strojírenský, zbrojní, chemický průmysl a o rozvoj v oblasti energetiky. Mezi nejdůležitější české výrobky patřily v této době automobily, těžké stroje, elektrospotřebiče a další.

Vše bylo podřízeno centrálně plánovanému hospodářství. Mnoho oborů spotřebního průmyslu dále nepokračovalo. V této době byly také stavěny vodní, tepelné a jaderné elektrárny. V severních Čechách byly rozsáhlé povrchové uhelné doly a na Ostravsku a Karvinsku podpovrchové doly.

Průmysl rostl velkou rychlostí – v porovnání s rokem 1948 stoupla průmyslová výroba v roce 1960 na 372 % a v roce 1970 na 666 %. Ke zpomalení růstu průmyslu došlo až koncem sedmdesátých let 20. století. Přesto v roce 1980 byla průmyslová výroba na 1157 % výroby roku 1948 a v roce 1985 dokonce na 1322 % téhož roku (Czechoslovakia: a country study 1989).

Československo bylo členem RVHP a kromě SSSR bylo jediným státem východní Evropy, který vyráběl a dodával těžká jaderná energetická zařízení ostatním státům RVHP.

V sedmdesátých letech a počátkem osmdesátých let 20. století zaujímala průmyslová výroba v tehdejším Československu významnou pozici. Přesto se potýkala s vážnými nedostatky. Vláda kvůli těmto problémům přistoupila k restrukturalizaci průmyslu. V první řadě se snažila snížit důležitost některých oblastí hutnického průmyslu, dále omezit vědu a výzkum a podporovat některé méně energeticky náročné obory, které byly ale zároveň ziskovější. Velkým problémem se stalo množství energie a materiálu potřebné k výrobě statků. Bohužel u nás vyrobené stroje zaostávaly za srovnatelnými západními výrobky, byly méně produktivní, těžší. Výrobní stroje zastarávaly – jejich stáří se pohybovalo v průměru kolem 12-ti let, ale 10 % strojů bylo dokonce starších 25-ti let. Pro období osmdesátých let byla typická nízká produktivita pracovníků v porovnání se západní Evropou.

Díky poklesu investic do oblasti vědy a výzkumu se snížila technologická inovace a konkurenceschopnost našich výrobků, a to nejen ve srovnání se západoevropskými výrobky, ale i oproti ostatním komunistickým zemím. Nebyly investovány ani potřebné částky do strojního zařízení.

V období centrálního plánování se průmysl spíše kvantifikoval a nebral se příliš ohled na kvalitu – ať již v oblasti zdraví obyvatelstva (rostl počet onemocnění horních cest dýchacích např. na Mostecku, Pardubicku, Ostravsku), tak i v oblasti životního prostředí (ovzduší znečišťovaly exhaláty z továren a dolů, pitnou vodu znehodnocovaly odpady vypouštěné do vodních toků, atd.).

Dle zprávy OECD^{II} vzrůstal objem základních prostředků v průmyslu velmi pomalu a objem kapitálu klesal. Celkový růst produktivity výrobních faktorů byl v osmdesátých letech zanedbatelný.

Zatímco západní země se orientovaly spíše na terciární sektor, země bývalého východního bloku se zaměřovaly na primární a sekundární sektor. Ve vyspělých státech bylo zaměstnáno ve službách v roce 1986 přes 63 % obyvatel a v ČSSR pouhých 41 %, zatímco zaměstnanost v průmyslu se v období 1948 — 1988 se zvýšila o 48 %.

Vývoj hospodářství do roku 1989 představuje historickou etapu, která po sobě zanechala řadu problémů. V následujícím transformačním období bylo nutno změnit mnoho z toho, co vzniklo špatným včleněním provýchovní hospodářské politiky do vývoje našeho hospodářství po roce 1948 (Kopačka 1992).

3.4 Změna struktury průmyslové výroby po roce 1989

V devadesátých letech došlo k přechodu na tržní ekonomiku, z ekonomiky centrálně plánované. Před transformací naše ekonomika (stejně jako ekonomiky ostatních tranzitních zemí) měla industrializační strukturu – nejvýznamnější zde byl průmysl. V centrální ekonomice zaostávaly služby (dnes představují 2/3 tvorby HDP). Na počátku transformace byl nejdůležitější těžký průmysl, který byl závislý na dovážených surovinách, převažovala orientace na vývoz pro méně náročné trhy socialistických a rozvojových zemí, převažovaly velké podniky s centralizovanou organizační a řídicí strukturou, podíl malých a středních podniků byl mizivý.

Přechod na tržní ekonomiku byl doprovázen radikálními systémovými změnami – privatizací, liberalizací cen a vnějších ekonomických vztahů, vytvářely se institucionální předpoklady pro fungování tržního mechanismu, došlo k velkým organizačním a strukturálním změnám. Mnoho změn vyžadovalo delší časový plán – jedná se hlavně o privatizaci, restrukturalizaci podniků, institucionální a právní rámec tržní ekonomiky (nutné pro efektivní fungování ekonomiky). Tyto změny měly vliv i na makroekonomický vývoj ČR.

^{II} OECD zpracovává hospodářské přehledy jednotlivých členských zemí každých 18 měsíců a doplňuje je svými doporučeními pro hospodářskou politiku daného státu.

ČR je malá, velmi otevřená ekonomika, jejíž značnou část HDP tvoří vývoz zboží a služeb (podíl vývozu na HDP v roce 1991 = 53 %, v roce 1999 = 64 % – počítáno z běžných cen). Otevřenost se díky transformaci na tržní ekonomiku ještě zvýšila.

Hospodářský vývoj závisel hlavně na vnějších faktorech – rozpad RVHP, ztráta východních trhů a nutná změna orientace na trhy západní. Transformace neprobíhala v této době jen v naší republice, ale současně i v ostatních zemích střední a východní Evropy.

ČR měla oproti ostatním transformujícím se ekonomikám významný předstih (kromě Slovinska), měla dobré výchozí podmínky, relativní makroekonomickou rovnováhu (např. nízkou vnitřní i zahraniční zadluženost, malý převis domácí poptávky nad nabídkou, nízké jednotkové mzdové náklady, vzdělanou, kvalifikovanou a hlavně adaptabilní pracovní sílu). To, v čem ČR zaostávala oproti Polsku a Maďarsku, byl nulový soukromý sektor, hospodářské aktivity byly koncentrované do velkých celků (mnohdy monopolů).

Proces transformace byl složitější, než se původně předpokládalo. Ekonomické reformy byly doprovázeny v letech 1997 — 1999 poklesem produkce (hlubší recese). Mírné oživení nastalo až v roce 1999 (Srholec 2004).

3.4.1 Etapy vývoje výroby a poptávky během transformačního období

1. transformační recese (1990 — 1992)

Transformační recese měla strukturální (ne cyklický) charakter, díky velkému množství faktorů při přechodu na tržní ekonomiku. Docházelo k liberalizaci cen a zahraničního obchodu – změna poptávky a chování firem i jednotlivců. Velká část výrobních kapacit se stala nepotřebnou, došlo k poklesu výroby také díky hospodářské politice, která byla zaměřená na boj proti inflaci (restriktivní monetární, fiskální a důchodovou politikou). Snížení výroby se v tomto období očekávalo, ale nikoli v takovém rozsahu. Zásoby silně klesly. Průmyslová produkce zaznamenala prudký propad hlavně začátkem transformace, a to díky menší poptávce – vnitřní i vnější (1991 — 1993 snížení o 32 %).

V 1. fázi docházelo v průmyslovém sektoru hlavně k poklesu zpracovatelského průmyslu, především elektroniky, strojírenství, textilního a kožedělného průmyslu. Menší snížení bylo zaznamenáno v těžebních, surovinových a materiálových odvětvích, která produkovala polotovary (kvůli jejich větší cenové konkurenceschopnosti). Vývoj průmyslové výroby

se díky více než třetinové váze průmyslu v tvorbě HDP výrazně projevoval na jeho vývoji. Silný propad v roce 1991 byl způsoben fakticky průmyslem – hrubá přidaná hodnota průmyslu poklesla o 28 %. Naopak v roce 1992 byl průmysl hlavním faktorem, který zapříčinil růst ekonomiky.

5 základních faktorů, které způsobily pokles výroby: „za první deprese poptávky včetně státem financovaných investic z důvodů obav o velký cenový růst, za druhé rozpad trhu RVHP, za třetí kolaps zbrojního průmyslu i některých jiných oborů v důsledku změněné poptávky, za čtvrté rozsáhlé a rychlé změny relativních cen v podmínkách malé mobility výrobních zdrojů, za páté rostoucí zahraniční konkurence v důsledku liberalizace zahraničního obchodu“ (Žák 2001, s. 7).

HDP v roce 1999 bylo stále pod úrovní roku 1989, došlo ke snížení životní úrovně obyvatelstva. Transformační recese je výsledek kombinace faktorů působících na straně poptávky i nabídky. Stabilizační politika významnou měrou ovlivnila pokles výroby.

2. hospodářské oživení (1993 — 1996)

V roce 1993 došlo k rozdělení Československa, výroba v tomto roce stagnovala a také díky rozpadu ČSFR průmysl snižuje růst HDP o necelých 6 %.

V roce 1994 vstupuje ČR do fáze hospodářského oživení, které se zpomalilo až v roce 1996.

Hospodářský růst se stal přirozenou reakcí na pokles výroby v předchozím období, došlo k velkému zvýšení domácí poptávky. Expanze se projevila hlavně v průmyslu (vrchol v roce 1995) a stavebnictví. Ve 2. polovině se nejrychleji rozvíjí zpracovatelský průmysl, následován energetikou (výroba, rozvod elektřiny, plynu a vody). V rámci zpracovatelského průmyslu dosahovala největší podíl výroba elektrických a optických přístrojů, gumárenský a plastikářský průmysl a od roku 1994 zaznamenala růst výroba dopravních prostředků. Dopravní prostředky a stroje se začínají silně prosazovat také ve vývozech (43 % celkové hodnoty čistých vývozu roku 1999), což je dáno vyšší technologickou úrovní. Relativně i absolutně klesá podíl těžebních odvětví.

V letech 1995 — 1996 byla ČR označována za ekonomiku, která je v rámci transformujících ekonomik velmi úspěšná, k čemuž přispěla také její politická stabilita. Díky průmyslu dochází

k růstu HDP na straně nabídky v důsledku silně rostoucí poptávky po průmyslových výrobcích v době hospodářského oživení.

Problémy se začaly objevovat v souvislosti s privatizací a nevyjasněnými vlastnickými vztahy, nedostatečným právním zabezpečením, mezipodnikovým zadlužením, poklesem ziskovosti. ČNB díky nebezpečí, které hrozilo z rostoucí vnější nerovnováhy, přitvrdila v roce 1996 monetární politiku, což mělo za následek zpomalení růstu peněžní zásoby, velké úrokové míry a hospodářskou recesi (Žák 2001).

3. období opětovné recese (1997 — 1999)

Koncem roku 1996 a začátkem roku 1997 došlo ke značnému poklesu ekonomického růstu. Snížila se také produkce v průmyslové výrobě a to o zhruba 5 %.

V roce 1998 nastal silný propad hospodářských činností, který se zastavil až ve 2. čtvrtletí roku 1999. Hospodářská recese měla makroekonomické i mikroekonomické příčiny, dlouhodobé i krátkodobé, vnitřní i vnější. ČNB měla obavy z přehřátí ekonomiky a nastolila silnější restriktivní měnovou politiku – zvýšilo úrokové míry a povinné minimální rezervy.

V letech 1997 — 1999 došlo ke zpomalení hospodářského růstu ve všech transformujících se ekonomikách. Toto zpomalení mělo cyklický charakter a bylo spojeno se zpomalením ekonomického růstu v západní Evropě (v roce 1998 — 1999 asijská krize, ruská krize → zpomalení růstu v západní Evropě).

V roce 1997 průmysl částečně kompenzoval relativně silný pokles přidané hodnoty v odvětví služeb. Recese v letech 1998 — 1999 znamenala také snížení průmyslové výroby. V letech 1997 — 1999 byly hůře dostupné finanční zdroje (banky nechtěly poskytovat úvěry), což se projevilo hlavně ve zpracovatelském průmyslu. Zpracovatelský průmysl by měl být motorem ekonomického růstu a exportní výkonnosti.

4. mírné oživení ekonomiky (2. polovina 1999 — 2001)

Mírné oživení ekonomiky nastalo v roce 2000, ale strukturální reformy a restrukturalizace podniků a bankovního sektoru nebyla taková, aby došlo k výraznějšímu ekonomickému růstu. V roce 2000 dochází ke značnému přílivu přímých zahraničních investic a oživení investiční aktivity. Česká průmyslová produkce se úspěšně dostala na zahraniční trhy, což dopomohlo k tomu, že se průmysl stal nositelem hospodářského oživení v závěru roku 1999 a rozvíjel se úspěšně až do roku 2001. V roce 2001 průmyslová produkce dosáhla necelých 7 % (měřeno

indexem průmyslové produkce). Růst se projevil hlavně ve zpracovatelském průmyslu, a to především ve výrobě dopravních prostředků, optických a elektrických přístrojů a zpracování dřeva.

Podíl zpracovatelského průmyslu na celkových tržbách dlouhodobě rostl a to vyšším indexem než průmysl celkově. Oživení ekonomiky díky konjunkturu na světových trzích – hlavně Evropské unie – zahájilo vysoký vývoz průmyslových výrobků (Dvořáček 2003).

5. ekonomický růst (2002 — 2008)

Největší transformační změny byly do konce 20. století ukončeny, ale struktura národního hospodářství se nadále optimalizuje. V letech 2002 — 2008 došlo k nárůstu HDP a zvyšování terciáru a snižování podílu průmyslové výroby. Nejlepších výsledků dosahovala naše ekonomika v letech 2007 až 2008. V letech 2008 a 2009 se začaly projevovat důsledky hospodářské krize. Pokles byl patrný zejména v roce 2009. Bohužel díky světové hospodářské krizi došlo ke zbrzdění pozitivních efektů vzniklých při transformaci.

3.4.2 Shrnutí období největších transformačních změn v ekonomice

O tzv. deindustrializaci ekonomik se začíná mluvit počátkem osmdesátých let. Jde o hypotézu, která mluví o klesajícím významu průmyslových činností. Podíl služeb na hrubém domácím produktu i zaměstnanosti roste rychleji než zpracovatelská sféra.

Deindustrializace je spojena s těmito důsledky:

- klesající počet pracovních míst ve zpracovatelském průmyslu, nevytváření nových míst
- rychlejší růst produktivity práce není možný, pokud neporoste produktivita práce rychleji ve službách, které jsou s ní spojeny.

V rozporu s touto hypotézou zůstává, že ve vyspělých zemích stále rostou výstupy průmyslových odvětví. Jiná skupina ekonomů uvádí, že průmysl je základem ekonomiky. Na konci devadesátých 20. století byl podíl průmyslu na HDP např. v USA 18 %, v EU kolem 20 % a v Japonsku dokonce 24 %. Tabulka 2 uvádí vývoj podílu vybraných odvětví na HDP v ČR.

Tabulka 2 Podíl vybraných odvětví na HDP (v %)

ODVĚTVÍ	1990	1994	1996	1999	2003	2011
zemědělství	8,2	4,9	4,7	3,7	2,7	2,2
stavebnictví	10,9	7,4	8,4	7,5	6,7	6,8
průmysl	36,7	33,6	32,4	34,3	27,1	30
služby	44,2	54,1	54,5	54,4	63,5	61

Zdroj: Jiří Dvořáček, ČS – zpracování vlastní

Charakteristika průmyslu v období restrukturalizace je přehledně shrnuta v tabulce 3, kterou zpracovalo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR v roce 1999:

Tabulka 3 SWOT analýza českého průmyslu v období restrukturalizace

<p>SILNÉ STRÁNKY:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tradice průmyslové výroby • vhodná geografická poloha v centru Evropy • nízké náklady na pracovní sílu • kvalifikovaná a přizpůsobivá pracovní síla 	<p>SLABÉ STRÁNKY:</p> <ul style="list-style-type: none"> • problematická privatizace • převaha výroby s malou přidanou hodnotou • nevhodná struktura exportu • nedostatek investičních zdrojů • vysoká energetická náročnost výroby • nedostatek podnikatelské infrastruktury • podceňování marketingu
<p>PŘÍLEŽITOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvoj techniky a technologií: <ol style="list-style-type: none"> 1. dosažení vysokého tempa rozvoje techniky a technologií 2. zintenzivnění transféru technologií • rozvoj marketingu: <ol style="list-style-type: none"> 1. efektivní řízení výrobního procesu 2. zavádění certifikovaných systémů řízení včetně řízení jakosti výroby 	<p>OHROŽENÍ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatky technické politiky: <ol style="list-style-type: none"> 1. pomalá výměna zastaralých technologií 2. nedokonalé propojení výroby, výzkumu a vývoje 3. nedostatečná kvalita průmyslových inovací 4. místní nedostatky kvalifikované pracovní síly, nedostatečná mobilita pracovních sil • nedostatky managementu: <ol style="list-style-type: none"> 1. konzervativní přístup k inovacím 2. nedostatečná práce s informacemi 3. podceňování důležitosti operací s finančním kapitálem

Zdroj: MPO, doplněno vlastními podněty

Za nejsilnější stránky a příležitosti našeho průmyslu lze považovat tradici průmyslové výroby a nízké náklady a naopak největším mínusem zůstává nedostatek investičních zdrojů a nedostatečné marketingové aktivity firem.

Následující tabulka je zaměřena na české průmyslové podniky.

Tabulka 4 SWOT analýza průmyslových podniků

<p>SILNÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • tradice • kvalifikovaná pracovní síla • nízké mzdové náklady • výhodná poloha státu • znalost trhu střední a východní Evropy 	<p>SLABÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • nezkušený management • špatná dostupnost cizího kapitálu • slabý marketing a orientace na zákazníka • neznačkové zboží • neznalost trhu západní Evropy • zastaralé stroje • malá flexibilita
<p>PŘÍLEŽITOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozšíření exportu • oblast výzkumu • budování značky 	<p>OHROŽENÍ</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomalé inovace • zahraniční konkurence • odchod odborníků do zahraničí

Zdroj: vlastní podněty, zpracování vlastní

V roce 1999 byla pouze jedna pětina českých podniků rentabilních a skoro jedna třetina ztrátových. Mezi nejsilnější stránky a příležitosti podniků lze považovat kvalifikovanou pracovní sílu a nízké mzdové náklady, slabými stránkami bohužel stále zůstává jazyková nevybavenost, nedostatek inovací a slabý marketing.

3.5 Současný vývoj průmyslové výroby

Na naši ekonomiku působí stejně jako na ostatní státy vlivy globalizace. V oblasti průmyslu způsobuje globalizace především zkracování inovačních cyklů a díky tomu jsou technologické inovace nákladnější, zvyšuje se konkurenční tlak na trzích (domácích i zahraničních), státy „soutěží“ o získání přímých zahraničních investic do výroby, důležitý je také pohled na ekologické dopady výroby. Globalizace je vývojovou fází internacionalizace, která vznikla v padesátých až sedmdesátých letech minulého století. Globalizace jako taková je spojena s deregulačními politikami a přináší nové možnosti v oblasti podnikání a tedy i průmyslové výroby – firmy, které exportují, podnikají v zahraničí, mají vyšší produktivitu práce.

Světová finanční krize a oslabení poptávky se odrazily také na výkonnosti českého průmyslu. Pokles byl patrný od podzimu 2008 a vyvrcholil na počátku roku 2009 (meziroční ztráta dosahovala 20 %). Oživení české ekonomiky bylo patrné ve druhé polovině 2009, ale bohužel celkově došlo k poklesu výkonnosti našeho průmyslu o skoro 14 %. Rok 2010 znamenal růst průmyslové produkce v ČR o 10 %. Na něm se podílela především výroba automobilů, strojů a elektrických zařízení. Díky zvýšení poptávky po průmyslových výrobcích se na konci roku 2010 náš průmysl nacházel na úrovni druhé poloviny roku 2008. Průmyslová výroba v ČR v roce 2012 oproti roku loňskému stoupla. V červnu 2012 se produkce zvýšila o 1 %, v červenci dokonce o zhruba 2 %. Nejvíce k meziročnímu růstu přispěl růst výroby motorových vozidel (nárůst o necelých 8 %), dále výroba elektrických zařízení (růst o 20 %) a výroba strojů a zařízení (růst o 10 %).

Přibyly také nové zakázky, hlavní podíl mělo zvýšení zakázek výrobcům motorových vozidel (růst o bezmála 42 %). V roce 2010 bylo v ČR poprvé vyrobeno více než 1 milion osobních automobilů (Hyundai, Škoda Auto, TPCA). ČSÚ jich meziročně eviduje o 16 % více, podíl na tom mají hlavně zahraniční zakázky – zvýšení o bezmála 23 %, tuzemské zakázky vzrostly o 4 %. Pozitivní vývoj nových zakázek byl ovlivněn i výrazně nižší srovnávací základnou předchozího roku.

Největší podíl na celkových tržbách v průmyslu má zpracovatelský průmysl se skoro 90 - ti procenty.

4. Analýza podnikatelského prostředí v ČR

V podmínkách tržní ekonomiky existuje celá řada různých ekonomických subjektů. Význam soukromého podnikání se v ČR zvýšil po období transformace z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní.

V podnikatelském sektoru jsou velmi důležité malé a střední podniky, které se velkou měrou podílí na celkové zaměstnanosti. Bohužel právě tyto podnikatelské subjekty jsou velmi citlivé na kvalitu podnikatelského prostředí. Otázkami podpory podnikání malých a středních podniků se zabývá také EU.

Kvalita podnikatelského prostředí je významným aspektem pro rozhodování potenciálních investorů a pro hodnocení perspektiv jednotlivých regionů. Z hlediska regionů je důležité zpracovat kompletní územní analýzu výhod a nevýhod pro rozvoj podnikatelského prostředí a podle těchto výsledků zvolit správné stimulační nástroje a prostředky ze strany státní a územní správy.

Podnikatelské prostředí by mělo být co nejpříznivější, což je nelehký úkol, na kterém se podílí z velké části také rozpočtová politika státu.

Příznivé podnikatelské prostředí ovlivňují mimo jiné daně, legislativa a ostatní součásti fiskální politiky státu. Orgány podílející se na vytváření podnikatelského prostředí jsou nejen státní orgány, ale i státem zřízené a podporované instituce, dále soudy, orgány veřejné samosprávy, vzdělávací zařízení, výzkumná a vývojová pracoviště, subjekty z oblasti peněžnictví, banky, pojišťovny, podnikatelská samospráva, poradenské, zprostředkovatelské organizace a také samotné tržní subjekty. Vytvoření příznivého podnikatelského prostředí má pozitivní vliv i na vývoj HDP.

4.1 Základní statistické údaje Libereckého kraje

Liberecký kraj zaujímá 4 % z celkové rozlohy ČR – 3 163 km² a okolo 4 % počtu obyvatel – 439 942 (údaje platné k 31. 12. 2010). Sídlním městem kraje je statutární město Liberec.

Tento kraj je tvořen čtyřmi okresy (Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily) a od 1. ledna 2003 se na jeho území nachází 10 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (obce III. stupně) a v rámci nich 21 územních obvodů pověřených obcí (obce II. stupně). V současnosti je celkový počet obcí Libereckého kraje 215.

Charakter Libereckého kraje byl a stále je z větší míry průmyslový. Dříve převažoval textilní průmysl, výroba skla a bižuterie. Velmi rozvinutý tradiční textilní průmysl ztratil v důsledku útlumu v posledních letech svoje dominantní postavení a byl nahrazen výrobou a zpracováním plastů, strojírenstvím a odvětvím zpracovatelského průmyslu s úzkou vazbou na výrobu automobilů.

Tabulka 5 porovnává vybrané ukazatele týkající se průmyslové výroby v celé ČR v letech 2007 — 2009 a tabulka 6 uvádí souhrnné ekonomické ukazatele podle rozdělení krajů v roce 2011.

Tabulka 5 Ukazatele průmyslu – porovnání let 2007 — 2009

	2007	2008	2009
Průměrný počet podnikatelských subjektů	126	127	120
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v běžných cenách (mil. Kč)	123 257	114 050	101 071
Tržby na jednoho zaměstnance (tis. Kč)	2 351	2 292	2 441
Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby)	52 419	49 756	41 412
Průměrná hrubá měsíční mzda na zaměstnance (Kč)	21 191	22 931	24 036

Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní

V roce 2009 se Liberecký kraj podílel 3 % na celkovém HDP České republiky, co se týká nezaměstnanosti, v tomto roce zaujímal 11. místo v republice.

Tabulka 6 Základní ekonomické ukazatele dle krajů v roce 2011

ČR, kraje	Průměrný počet podnikatelských subjektů	Tržby za prodej vlastních výrobků	Průměrná mzda (v Kč)	Průměrný evidenční počet zaměstnanců (v tis. osob)	Míra nezaměstnanosti (v %)
Česká republika	3219	2 394 588	24436	3744	8,6
Hl. m. Praha	529	332 393	31109	763	3,9
Středočeský	304	434 737	23971	354	7,1
Jihočeský	183	101 098	21997	211	7,5
Plzeňský	197	152 408	23235	199	7
Karlovarský	88	32 599	20952	92	9,8
Ústecký	214	241 201	22161	248	12,9
Liberecký	119	101 071	22304	134	9,5
Královéhradecký	167	71 795	22282	186	7,5
Pardubický	167	160 571	21454	172	8,4
Vysočina	176	89 122	21710	164	9,4
Jihomoravský	360	156 137	23538	420	9,8
Olomoucký	210	87 425	21643	198	11,4
Zlínský	193	126 402	21486	191	9,4
Moravskoslezský	312	307 629	22907	410	11,2

^{*)} podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: data MPSV, zpracování vlastní, http://www.mpsv.cz/files/clanky/13613/rocenka_2011.pdf

Následující podkapitoly jsou věnovány hlavním představitelům textilního a strojírenského průmyslu v Liberci (4.1.2, 4.1.4), samostatná podkapitola pak automobilovému odvětví (4.1.3) a dále průmyslu sklářskému a výrobě bižuterie, které mají svou tradici v kraji dodnes, i když v omezenější míře než dříve (4.1.1).

4.1.1 Průmysl bižuterní a sklářský

Skleněné korále se objevily poprvé v Egyptě před více než 3.500 lety.

Výroba bižuterie je jedním z tradičních průmyslových oborů i v severních Čechách. V Jizerských horách byla první sklářská huť postavena již v roce 1548. K otevření 1. bižuterní umělecké školy v Jablonci nad Nisou došlo v roce 1848. Dříve se vyráběly polotovary jako skleněné tyče a válečky v továrnách a bižuterie byla produkována menšími

rodinnými podniky. V sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století bylo v oblasti Jizerských a Lužických hor šest sklářských hutí, zabývajících se výrobou polotovarů pro místní rafinerie. Největší z nich byla huť Tereza (firma Michel & Palme) ve Svoru. V každé huti bylo zaměstnáno okolo 200 osob. Rafinerií bylo zhruba 2.000, zabývaly se převážně skladováním a byly v nich umístěny vzorkovny a obchody.

Mezi významné sklárny 19. století patřily např. Adolf Rückl (po znárodnění Severočeské sklárny, dnes podnik stále v provozu), Elias Palme – výroba lustrů (později Crystalex, dnes výroba lustrů pod názvem Lustry, a. s.), Scheiblerova huť (dnes ruční výroba bižuterie), bratři Jägrovi (výroba bižuterie a broušeného křišťálového skla, po roce 1948 Precioza, n. p., dnes Precioza, a. s.), a mnoho dalších (Beran, Valchářová 2007).

Významným Čechem byl také Daniel Swarovski z Jiřetína pod Bukovou, který vynalezl strojní elektrickou brusku skleněných křišťálů. Na její sestrojení získal v roce 1892 patent. Později se odstěhoval do tyrolského Wattensu, kam přesunul také výrobu.

Výroba bižuterie u nás byla světovou dominantou také za 1. republiky, kdy bylo možné nalézt na 600 podniků. Bohužel poválečný odsun Němců měl na vývoj bižuterního průmyslu špatný vliv. V padesátých letech se stal „zbytečným okrajovým průmyslem“.

Dnes je výroba polotovarů i bižuterie u nás orientována převážně na vývoz, který má klesající tendence. V roce 2005 byly od nás vyvezeny výrobky v celkové hodnotě 11 mld. Kč, v roce 2006 za 10 mld. Kč, v roce 2011 již jen za 5 mld. Kč.

Na domácím trhu v současné době válkuje české výrobce hlavně Čína, jejíž výrobky ale obsahují nadměrné množství kadmia, niklu a olova, které mohou nepříznivě ovlivňovat zdraví, ať už kožními ekzémy či alergiemi. Pro spotřebitele bývá rozhodující cena, která je u čínských výrobků několikanásobně nižší než cena našich výrobků. V roce 2011 bylo do ČR dovezeno 1.082 tun bižuterie, z toho 841 tun z Číny, dále 54 tun z Německa a 30 tun z Itálie, atd. Bohužel i při dovozu z jiných zemí je prvotním výrobcem Čína, která produkuje přes 80 % světové produkce bižuterie. Napomoci čínské výrobě měly v počátcích vyvezené nepoužívané stroje z ČR v devadesátých letech minulého století.

Na našem trhu lze nalézt ale také výrobce, jejichž zahraniční zakázky se zvyšují. Patří mezi ně např. jablonecká Preciosa (celým názvem Preciosa Ornela, a. s.), jak uvádí obchodní

a marketingový ředitel podniku Petr Puš. Preciosa má již 150–ti letou tradici a k jejím hlavním vývozním střediskům patří např. subsaharská Afrika. Mezi naše nejznámější podniky v oboru se počítá výše zmíněná Preciosa (značka registrována v roce 1915), ale významné jsou i menší podniky jako FaBOS, který se zabývá hlavně zakázkovou výrobou (vyrábí kolekce dle návrhů Osmanyho Laffity a dalších návrhářů) nebo Šenýr Bijoux, s. r. o., který vytváří návrhy korunek pro soutěž Česká miss a orientuje se na vývoz zboží do Ruska a Asie.

Mnoho menších výrobců bižuterie (přibližně 60 subjektů) se v posledních letech stalo členy SVSB, který poskytuje marketingové rady a zřídil pro zastoupené podniky prodejnu v Jablonci nad Nisou. Někteří členové vytvořili novou značku výrobků Made in Jablonec. Jejich výrobky splňují všechny ekologické a hygienické normy.

Naši úspěšní výrobci se orientují hlavně na kvalitu a nikoli na kvantitu, a proto hlavním konkurentem pro ně není Čína, ale Japonsko nebo rakouská firma Swarovski – pokud jde o imitace drahokamů a perel (Hyklová 2012).

Dříve patřil mezi světovou špičku jablonecký Jablonex (Jablonex Group), který vznikl v roce 1952 a výrobu ukončil v roce 2009. Na jeho krachu měly velký podíl dlouhé dodací lhůty, vyšší ceny než u zahraničních (převážně čínských) výrobků, ale také neochota bank poskytnout podniku potřebné úvěry.

4.1.2 Průmysl textilní a oděvní

Pojem textilní průmysl zahrnuje výrobu textilií a textilních výrobků pomocí strojů a zařízení. Produkce textilních výrobků je zdoluhavý a náročný proces. Jednotlivými fázemi výroby se zabývají různé podniky, které lze rozdělit na podniky zabývající se výrobou staplových přízí (přádelna bavlnářská, vlnářská, lýková, atd.), podniky zušlechťující příze (barvení, bělení, atd.), podniky vyrábějící délkové příze nebo plošné příze (stáčení, pletárna, atd.), podniky specializující se na zušlechťování plošných textilií (tiskárny), firmy produkující finální textilní konfekci (Tibbs 2012).

Dříve byly největšími světovými producenty textilu Itálie, Velká Británie a USA. Dnes jsou tyto země nahrazeny výrobci z Asie, a to především z Číny, Indie a Tchaj-wanu.

Textilní průmysl byl v libereckém kraji velmi rozšířený. Obec Liberec vznikla ve 13. století a textilní výroba se zde začala vyvíjet již ve 14. století. Ve 14. a 15. století byla ale méně významná než v okolních městech (Frýdlant a Žitava). Prudký nárůst obyvatelstva, který přinesl v 16. století augsburský mír, sebou přinesl velký rozmach převážně soukenické výroby, která převládala nad plátenickou. Před třicetiletou válkou bylo ve městě dvacet soukenických mistrů. Rozmach textilní výroby podporovali i tehdejší majitelé panství, šlechtický rod Redernů, který vlastnil Frýdlantsko a Liberec od roku 1558. Po porážce na Bílé Hoře (roku 1620) byl majetek rodiny Redernů zkonfiskován a novým majitelem panství se stal Albrecht z Valdštejna, který panství koupil za 200.000 zlatých. Soukenická výroba za jeho vlády ještě více posílila, podporoval také export, který svěřil pražskému židovskému obchodníkovi jménem Jakob Bassevi. Ve dvacátých letech 17. století se Liberec stal jedním z největších dodavatelů sukna pro výrobu uniforem císařské armády. Textilní průmysl se v Liberci natolik rozšířil, že po třicetileté válce měl soukenický cech již 100 mistrů. I přesto, že během třicetileté války město obsadila švédská vojska, soukenická výroba dále vzkvétala (134 soukeníků, 25 pláteníků, celkem 286 osob zabývajících se textilní výrobou).

Po zavraždění Albrechta z Valdštejna zakoupil v roce 1634 panství habsburský šlechtic Ferdinand Gallas. Výroba začala upadat – jednak došlo k stěhování nekatolických řemeslníků z regionu a dále ztráta Lužice znamenala snížení odbytu a odliv tovaryšů. Přesto se místní nevzdávali. Jejich výroba se začala orientovat na hrubší sukno, jehož prodej nebyl sice tak výnosný, ale produkce byla zaměřena na širší vrstvy obyvatelstva. Novým významným odbytištěm se stala Praha, Plzeň, Norimberk, Cáchy, Linec, Vídeň, atd. Až 75 % produkce bylo určeno pro vývoz. V polovině 18. století se začíná rozvíjet manufakturní výroba, ale v Liberci se první manufaktury stavěly až mnohem později. Císařovna Marie Terezie zrušila koncem 18. století poplatek z vlny, byl povolen veřejný trh přímo v Liberci, a to dvakrát ročně. Liberec stále patřil mezi nejvýznamnější textilní cechy v Čechách.

Útlum, a to především v plátenické výrobě, je možné pozorovat na přelomu 18. a 19. století. Lze to přikládat převážně tomu, že len byl postupně nahrazován bavlnou a jejímu strojovému zpracování, které bylo kvalitnější. Na snížení výroby měly svůj podíl i politické události, které v této době zasáhly celou Evropu a mezi které lze zařadit francouzskou revoluci, napoleonské války nebo státní bankrot Rakouska v roce 1811. V roce 1815 byl zrušen tzv. kontinentální systém a naše výrobce válocovaly produkty dovážené z Anglie. Anglické látky

byly lépe zpracované a přesto levnější. Českým výrobcům trvalo několik let, než se jejich výrobkům dokázali vyrovnat.

V 19. století již opět město Liberec patřilo mezi druhé největší město, co se týká koncentrace textilních továren v habsburské monarchii (první místo zaujímal Brno) a současně bylo naším druhým největším městem po Praze. V roce 1900 přesahoval počet obyvatel 10.000 osob (Bergmanová 2008).

Ve dvacátých letech 19. století se několikanásobně zvyšovala poptávka po suknu a tak byly masivně do výroby zaváděny spřádací, mykací a ostatní stroje urychlující výrobu. První byly dováženy z Anglie a Saska. Zprvu byly poháněny ručně, postupně se začala využívat k pohonu voda a pára. Ve třicátých letech 19. století se počet strojů zvýšil na tolik, že již většina příze byla vyráběna strojově. Počet zaměstnanců v jednotlivých podnicích nepřevyšoval v této době padesátku. Mezi významné podniky regionu v této době patřila továrna Siegmund, Neuhäuser a Comp., Josef Sieber, Weigsdorfské textilní závody, atd. (Beran, Valchářová 2007).

Továrny byly ale velmi hlučné, prašné a produkovaly škodlivé výpary. Často v nich docházelo k požárům, díky práci se vznětlivými látkami. Také pracovní podmínky zaměstnanců se od dnešních velmi lišily. Pracovní doba byla pro dospělé i děti dvanáctihodinová, konec pracovní doby v továrnách byl většinou stanoven od pondělí do pátku v 19 hodin a v sobotu v 18 hodin. Platy dělníků v továrnách byly ale několikanásobně větší než v soukenických dílnách, které byly roztroušeny po okolních vesnicích.

19. století bylo také typické tím, že většina továrníků stavěla pro své zaměstnance zaměstnanecké kolonie. Jedna z prvních kolonií byla vystavěna v Raspenavě. Zaměstnanec měl možnost získat při podpisu smlouvy podnikový byt a tím, že mu byla poskytnuta střecha nad hlavou, byl ještě více spjat se svým zaměstnavatelem. Dále podniky budovaly kantýny, zakládaly podpůrné fondy pro staré a invalidní zaměstnance, podporovaly místní školy a obce, atd.

S růstem poptávky po textilním zboží začaly v Liberci vznikat obchodní firmy. Majiteli těchto firem se většinou stávali bohatí cechovní mistři. Jejich činnost zprvu podporovaly velké

pražské podniky, mezi nimiž byla např. firma Ballabene. Postupem času se obchodníci osamostatnili. Nejvýznamnější v Libereckém kraji byli Gottfried Möller a Johann Georg Berger (oba soukeničtí mistři).

Postupem času byla soukenická výroba stále více nahrazována výrobou bavlny a upadala také plátenická výroba. Zpracování vlny se v této době stále rozvíjí a stává se důležitým průmyslovým odvětvím (látky z bavlněné a vlněné příze vyráběl např. Johann Liebieg).

Na Českolipsku se v této době rozvíjí tzv. kartounářský průmysl. Jedná se o výrobu potištěných bavlněných tkanin. Výroba byla prováděna zprvu ručně pomocí dřevěných šablon a postupně byla ruční práce nahrazována válcovacími stroji. V České Lípě bylo v první polovině 19. století sedm kartounek, např. Wenzel Wedrich, Josef Richter, atd. (Beran, Valchářová 2007).

Šedesátá léta 19. století znamenala útlum průmyslové výroby, který ale rychle pominul a již po konci Prusko – rakouské války v roce 1866 došlo k nebývalému rozkvětu průmyslových odvětví nejen na Liberecku. Co se týká vlnářského průmyslu, tak ten v této době dospěl ke svému vrcholu – bylo zaměstnáváno více dělníků a byla jim dokonce zvyšována mzda.

Hospodářská krize provázela vývoj našeho textilního průmyslu až do konce 70. let. Během této doby bylo zavřeno v regionu několik textilních podniků. Krize zasáhla hlavně vlnářský průmysl, podepsala se ale také na vývoji soukenického odvětví (v roce 1879 pracovalo samostatně již jen 315 z 1.249 zapsaných soukenických mistrů). Svou činnost ukončila např. továrna Siegmund & Neuhäuser v Machníně nebo podnik Eduarda Trenklera ve Stráži nad Nisou. Krize posílila především postavení velkých podniků, mnoho menších továren se již nevzpamatovalo. Vývojem událostí byl postižen také export.

Ve 20. století se textilní průmysl v regionu dále rozvíjel. Bylo založeno mnoho textilních podniků – např. Textilana, n. p., národní podnik Seba Tanvald, atd.

Transformační období mělo velký vliv také na vývoj textilní výroby v Čechách. Velké národní podniky se rozpadly. Výroba v některých z nich pokračovala i nadále, ale některé objekty byly opuštěny a dodnes hledají nové využití. Liberecký region byl sídlem mamutí společnosti Textilana, n. p., později Textilana, a. s. (Textilaně je věnována následující

samostatná podkapitola). Po rozpadu podniku vzniklo mnoho menších závodů, z nichž většina již je dnes mimo provoz. Jedním z takových podniků byla Interlana, která vznikla ze závodu v Liberci Františkově. Po odkoupení se stala dceřinou společností francouzské firmy CHARGEURS INTERLING. Interlana, s. r. o. se zabývala produkcí a distribucí oděvních výstužných materiálů. Vznikla v roce 1990. V současné době se zde nevyrábí. V rámci změn územního plánu byl podán návrh na přestavění průmyslového objektu na bytový komplex. Současný majitel areálu společnost GPL Property, a. s. plánuje výstavbu sedmi pětipodlažních domů s 240 byty na celkové ploše 24 tisíc m². Na obrázku 3 je vidět výsledek možné přestavby (Zpravodaj liberecké radnice, leden 2010).

Obrázek 3 Úprava průmyslového areálu Liberec - Františkov

Zdroj: Zpravodaj LIBERECKÉ RADNICE (leden 2010)

Textilní průmysl v Libereckém kraji dodnes přetrvává. Oproti dřívějšímu období zde textilní výrobu lze nalézt ve velmi omezené míře. Jedná se převážně o menší, většinou stoprocentně české firmy, které se zabývají např. výrobou sportovních oděvů a doplňků, ochranných pracovních oděvů, textilií do domácnosti nebo se jedná o stavební firmy, které vyrábí mimo jiné také stavební textilie. Tabulka 7 poskytuje přehled vybraných podniků v regionu a následně pod tabulkou jsou některé podniky popsány podrobněji.

Tabulka 7 Vybrané textilní podniky v Libereckém kraji

FIRMA	SÍDLO	DRUH VÝROBY	INTERNETOVÁ ADRESA
Direct Alpine, s.r.o.	Liberec	outdoorové oblečení	www.directalpine.cz
Funstorm, s.r.o.	Liberec	oblečení pro snowboarding, skateboarding, atd.	www.funstorm.cz
Praktik-Kerbo Michal Mučica	Jablonec nad Nisou	oblečení pro sport a volný čas	www.kerbo.cz
Jana Svatošová	Liberec	oděvy	www.volny.cz/jana-svatosova
Marcela Pešatová	Liberec	sportovní oděvy	www.touche.cz
Mirka Sport, s.r.o.	Hrádek nad Nisou	sportovní oděvy	www.mirkasport.cz
Spiders,s.r.o.	Liberec	stavební textilie	www.spiderssro.cz
DART, s.r.o.	Liberec	stavební textilie	www.dartlbc.cz
HAVAX, s.r.o.	Liberec	stavební textilie	www.havax.cz
Finalstav.s.r.o.	Liberec	stavební textilie	www.finalstav.cz
Matějovský	Semily	ložní povlečení	www.matejovsky-povlečení.cz
Licolor, s.r.o.	Liberec	výroba a úprava textilních materiálů	www.licolor.cz
Martina Drápalíková	Jablonec nad Nisou	oděvní doplňky	www.drace.cz
Artep, výrobní družstvo	Jablonec nad Nisou	ochranné oděvy	www.artepjbc.cz
Retex, a. s.	závod Liberec	výroba netkaných textilií	www.retex.cz

Zdroj: SPŠT Liberec, zpracování vlastní

Jednou ze společností, která se zabývá textilní výrobou, je **Direct Alpine, s. r. o.**, se sídlem v Liberci. Firmu Direct založili v roce 1997 Radek Nováček a Karel Sika. Zprvu se věnovali testování a prodeji textilních materiálů. Od roku 1998 se zabývají již vlastní výrobou outdoorových oděvů. V roce 2005 se změnil název a právní forma podnikání na Direct Alpine, s. r. o. a došlo také ke změně společníků – Radek Nováček a Jindřich Hudeček. Firma zrekonstruovala bývalou textilní továrnu v Liberci Kateřinkách. Jedná se o 100 % českou společnost, která 80 % svých modelů šije zde v ČR. Direct Alpine se orientuje na export

hlavně do Německa, Švýcarska, Rakouska, ale své výrobky vyváží i do exotičtějších zemí jako je Japonsko nebo Korea. Od roku 2010 spolupracuje s Horskou službou na Slovensku a vyrábí pro záchranáře profesionální oděvy.

Liberecká firma **Funstorm, s. r. o.** se specializuje na oblečení pro volný čas, snowboarding a skateboarding. Společnost začala šít vlastní modely v roce 1994 pod zn. Storm. Přejmenovala se v roce 1999 na Funstorm, s. r. o. a začala své zboží také vyvážet do zahraničí. Společnost má své dva obchody v Liberci a Mladé Boleslavi.

Kerbo, s. r. o. sídlí v Jablonci nad Nisou a vyrábí oblečení pro sport a volný čas. Vlastní kamenné obchody v šesti městech (Liberec, Jablonec nad Nisou, Mladá Boleslav, Turnov, Lomnice nad Popelkou a Nová Paka).

Další libereckou firmou, která se zabývá šitím sportovních oděvů, je **T12 SKI – sport**. Specializuje se převážně na zakázkovou výrobu dle přání zákazníka. Firma vznikla v roce 1991 a oděvy dodává např. Českému svazu lyžování, Českému svazu skibobistů, různým lyžařským školám, atd.

Na výrobu sportovních oděvů také pro těhotné ženy se specializuje firma **Touche** se sídlem v Jablonci nad Nisou. Prodej uskutečňuje převážně přes své obchodní zástupce.

Poslední firmou, která zde bude uvedena v rámci výroby sportovních a volnočasových oděvů v Libereckém kraji, je **Mirka Sport, s. r. o.** Společnost sídlí od roku 1993 v Hrádku nad Nisou a šije oděvy pro aerobik, fitness, jógu a další sporty. Sportovní oblečení Vám zde ušijí také na zakázku podle Vašeho návrhu.

V Libereckém kraji se nevyrábí jen sportovní oděvy, uplatnění mohou absolventi textilních oborů nalézt také ve firmách, které šijí např. ložní prádlo (**Ladislav Dobiáš, Matějovský – Ložní povlečení**) nebo vyrábí stavební textilie (**Havax, a. s., Ještědská stavební společnost, s. r. o., Finalstav, s. r. o., Syner, s. r. o.**, atd.).

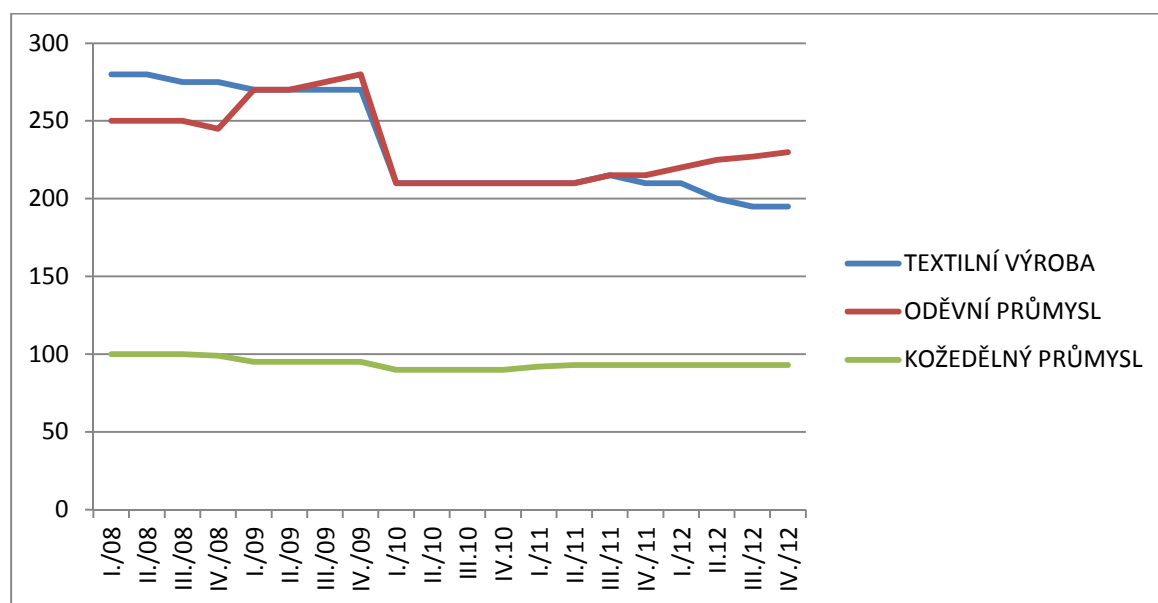
Další možnost uplatnění pro „textiláky“ může být **Licolor, a. s.** Podnik funguje již od roku 1888, kdy byla firmou H. Schmidt a spol. založena barevna. V roce 1946 byla továrna přidružena k Třebě Dvůr Králové, v roce 1949 ke Kolorě Liberec a v roce 1958 k národnímu

podniku Seba Tanvald. Licolor, a. s. funguje od roku 1994 (po druhé vlně kuponové privatizace) a zabývá se textilní výrobou – převážně úpravou a barvením tkanin. V současné době má 85 zaměstnanců a ročně zpracuje 7 milionů metrů čtverečních tkanin. V rámci podniku byla také vytvořena chráněná dílna, kde se vyrábí prostěradla, pracovní oděvy pro zdravotnický personál, noční košile, atd.

S textilní výrobou souvisí také výroba komponentů pro textilní stroje. Takovou firmu je možné nalézt i v našem kraji. **Naveta CZ, s. r. o.** se zabývá výrobou textilních paprsků, lamel, nitěnek a dalších součástí a funguje již od roku 2003 v Liberci Machníně.

O tom, že textilní výroba v České republice stále pokračuje, svědčí následující údaje týkající se vývoje v tomto oboru v roce 2012. Ve sledovaném roce se na českém trhu uplatnilo celkem 420 subjektů s více jak dvaceti zaměstnanci. Z toho 199 podniků se věnovalo textilní výrobě a 221 se zaměřilo na výrobu oděvního zboží.

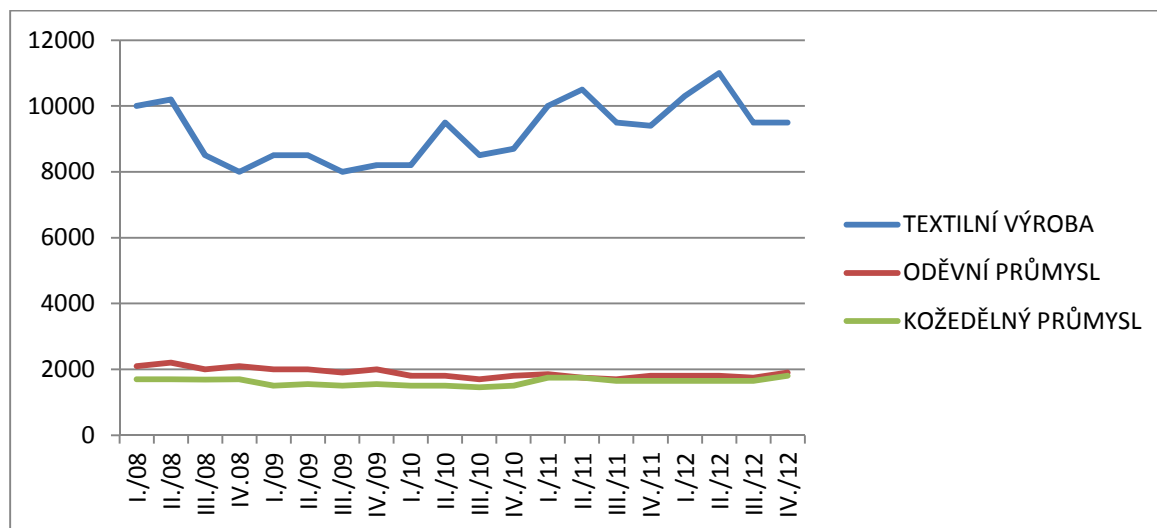
Obrázek 4 zachycuje vývoj počtu podniků podnikajících v textilním průmyslu v minulých letech. Jedná se o roky 2008 — 2012 a jednotlivé roky jsou dále členěny na čtvrtletí. Z obrázku je patrná klesající tendence, kterou způsobila hospodářská krize, a dále také to, že mnoho firem se orientuje převážně na obchodní činnost a proto nejsou v tomto přehledu zobrazeny. Textilní průmysl je zde rozdělen na textilní výrobu, oděvní a kožedělný průmysl.

Obrázek 4 Počet podniků v textilním průmyslu v letech 2008 – 2012

Zdroj: ATOK, zpracování vlastní

V rámci vývoje tržeb v textilním a oděvním průmyslu (jedná se o vyčíslení v běžných cenách) došlo k jejich růstu o necelá 2 % oproti roku 2011. Celkové tržby byly stanoveny na bezmála 46 mld. Kč, z čehož v textilním průmyslu činily necelých 40 mld. Kč a 6 mld. Kč bylo tvořeno tržbami z oděvního průmyslu. Vývoj obou oborů v loňském roce nabyl kladných hodnot. Růst tržeb v textilním průmyslu trvá již od roku 2011, ale v roce 2012 tržby rostly pomaleji. Podrobněji se jejich vývoji za loňský rok věnuje následující obrázek 5.

Obrázek 5 Tržby z prodeje v textilním průmyslu (v mil. Kč) v letech 2008 - 2012

Zdroj: ATOK, zpracování vlastní

Zaměstnanost v textilním průmyslu (měřena průměrným počtem zaměstnaných osob v podnicích s více jak dvaceti zaměstnanci) se oproti roku 2011 snížila o více než 2 % na 33,4 tisíce osob. Pokles byl zaznamenán převážně v textilním průmyslu (o necelých 22 tisíc osob). Uplatnění v oděvním průmyslu kleslo o 12 tisíc osob. Vývoj zaměstnanosti v tomto oboru má stále klesající tendence – např. v roce 1989 bylo v textilní výrobě zaměstnáno 170 tisíc lidí, v roce 2009 již pouze 68 tisíc. Naštěstí se tento pokles stále zmírňuje.

S růstem tržeb v obou průmyslových oborech souvisí také nárůst nominálních mezd, kdy v roce 2012 činila průměrná mzda přibližně 18 tisíc korun, což je o více než 3 % více než ve stejném období roku 2011.

Produktivita práce vzrostla o 2 % v textilním průmyslu (1.830 tisíc Kč / pracovník / rok) a v oděvním průmyslu o necelých 7 % (530 tisíc Kč / pracovník / rok). Produktivita práce je pro tyto účely měřena objemem tržeb (v běžných cenách, do roku 2009 stálé ceny).

Současný textilní a oděvní průmysl v naší republice je velmi proexportně zaměřen. Díky tomu není tolik závislý na domácí poptávce, která má stále klesající tendence. Naši výrobci se v současné době zaměřují převážně na trhy v sousedním Německu, Polsku, Slovensku a Rakousku, ale vyvážejí také do Francie a Itálie. Většina podniků by ráda své výrobky exportovala i do dalších zemí, a to nejen v Evropě. Výhledově se tedy předpokládá, že také v tomto roce budou tržby v textilních oborech růst.

S rozvojem textilního průmyslu v severních Čechách souvisí i výstavba textilních škol. V roce 1946 byla vybudována dvouletá podniková textilní škola v Liberci, Hejnicích, Novém Městě pod Smrkem, Aši a Ústí nad Labem. Studenti měli zdarma ubytování, stravování, ošacení a dokonce jim bylo poskytováno týdenní kapesné. Nejlepší studenti byli doporučeni ke studiu na státních školách.

Velký rozmach těžkého průmyslu po válce způsobil, že na dosavadních pozicích v textilním průmyslu musely muže nahradit ženy. Proto byl v roce 1950 otevřen měsíční kurz pro seřizovačky. Později, v roce 1979, bylo v bývalém závodě Hedva (dnešní Tř. Milady Horákové) otevřeno Odborné učiliště textilní (Bergmanová 2008).

Historie střední průmyslové školy textilní v Liberci sahá až do roku 1852. Tehdy se jednalo o 1. textilní školu v Rakousku-Uhersku. Škola sídlí od roku 1910 doposud v Tyršově ulici. Dnešní obory jsou čtyřleté a specializují se na oděvnictví, textilní výrobu a podnikatelství. Kromě Liberce byla SPŠT od roku 1871 také v Aši. SPŠ textilní v Liberci je věnována samostatná podkapitola.

Textilní fakulta v Liberci a tedy textilní inženýrství v Československu vzniká až po 2. světové válce, a to v roce 1960. TF byla 1. a jedinou textilní fakultou v ČSSR. Také TF je podrobněji popsána v samostatné podkapitole této práce.

Zda mají i v dnešní době absolventi, jak střední průmyslové školy textilní či textilní fakulty TU, uplatnění v oboru, tomu se věnuje poslední kapitola.

Jedním z nejdůležitějších odvětví v ČSSR bylo textilní inženýrství, díky kterému vznikly vynálezy jako tryskové tkací stroje, rotační šablonový tiskací stroj a mnoho dalších. V roce 1951 byl založen Výzkumný ústav textilní technologie a v roce 1958 byl zařazen do státního podniku Elitex Liberec. V roce 1990 se VÚTS stal a. s.

4.1.3 Textilana

S městem Liberec byla textilní výroba neodmyslitelně spjata již od konce 16. století, kdy na sever Čech přichází 1. soukenický mistr Urban Hoffmann. V Liberci se nejprve vyráběla hrubá sukna pro místní spotřebu a postupem času byly látky exportovány do jižní a západní Evropy. Po třicetileté válce ve zpusťšeném městě klesá počet obyvatel a počet kvalifikovaných zaměstnanců, snižuje se výroba a kvalita soukenických produktů.

V osmdesátých letech vznikaly v údolí řek první manufaktury a koncem 18. století již výroba sukna převyšovala plátenickou výrobu. Ve dvacátých letech 19. století, kdy textil zažívá ve městě konjunkturu, přichází rodina Liebiegova – Franz a Pauline vedli obchod a Johann zastával funkci obchodního zástupce a skupoval levné módní věci a ty pak dále prodával. Výroba Liebiegů začala v malé dílně v roce 1826 v tzv. LOCHE (dnešní Malá Moskevská), v roce 1828 se již výroba natolik rozrostla, že se stěhují na pozemek známé Textilany. V roce 1828 získali od správce libereckého panství koncesi na výrobu látek. Továrna byla ve vlastnictví rodiny Liebiegů až do znárodnění v roce 1945.

Rok 1830 znamenal rozchod bratrů po profesní stránce – Franz se dále zabýval výrobou šátků a vlněných látek ve Vesci u Liberce. Johann a Pauline s manželem založili firmu Johann Liebieg and Company. Dovezli si textilní stroje z Anglie a Holandska, v roce 1838 koupili první parní stroj. Podnik začal s výrobou mohéru a orleans, ovšem cena byla mnohonásobně nižší než u původního anglického zboží, a zabýval se také vývozem potištěných šátků, které vyvážel do Jižní Evropy.

V roce 1842 byl zaveden pracovní řád – v němž byl mimo jiné zakotven nárok na bezplatné lékařské ošetření, ½ mzdy během nemoci, příspěvek na pohřeb, atd. – čímž podnik budoval svou sociální politiku.

V roce 1841 byl v Liberci založen Živnostenský spolek a v roce 1851 živnostenská komora. Po roce 1848 se Liberec stává statutárním městem s pěti čtvrtěmi a byl po Praze druhým

největším městem Čech a také důležitým průmyslovým centrem. Byla postavena železnice Liberec – Pardubice, která umožňovala propojení na Vídeň. Železniční přeprava velmi usnadnila a zrychlila převoz zboží a materiálu.

V roce 1852 v budově, kterou dnes využívá SPŠS, proběhla Průmyslová výstava a v témže roce byla založena Liberecká tkalcovská škola.

V padesátých a šedesátých letech došlo ke krizi v textilním průmyslu, upadal význam cechovních organizací a v roce 1860 byly zrušeny úplně a začal platit živnostenský řád.

Velkým problémem bylo zastavení dovozu bavlny z USA i díky tamní občanské válce (1861 — 1865), došlo ke zdražení materiálu, jeho nedostatkům a mnoho textilních podniků zbankrotovalo. Johann Liebieg nebyl ale jen jeden z nejvýznamnějších bavlnářských výrobců, ale vyráběl i vlněné a polovlněné látky, takže krizi zvládl se ziskem a v roce 1861 dokonce vybudoval novou továrnu v Železném Brodě.

V roce 1873 přišla hospodářská krize, díky krachu na vídeňské burze, která postihla hlavně USA, Německo a Rakousko-Uhersko. Opět docházelo k likvidaci podniků. Liebiegové přežili díky vládním subvencím a exportu.

1914 zavedl Liebieg do továrny elektrický pohon.

Během 1. světové války vyráběl podnik pro armádu pytloviny, látky na těsnění, atd. a v části provozů byla opravována armádní výstroj. Díky nedostatku surovin byla kapacita továren využita jen z 35 %, ale přesto podnik vykazoval zisk. Od roku 1915 byla továrna zařazena mezi státem chráněné podniky.

Za 1. republiky došlo k obrovské inflaci, většina surovin se musela dovážet, změnila se oproti Rakousku-Uhersku struktura odbytu. Země našeho dřívějšího exportu (Uhry, Halič, Slovinsko a alpské země) nyní stanovily vůči nám celní bariéry.

V roce 1919 byly založeny Liberecké veletrhy (1. v ČR), které organizoval spolek německých průmyslníků a obchodníků v čele s Theodorem Liebiegem.

Také po válce na Liberecku stále převládal textilní průmysl (1/5 výroby státu), výroba se orientovala hlavně na vlnu a bavlnu, méně potom na konfekci a pletené zboží. Firma Johann Liebieg and Comp. patřila k nejdůležitějším v Evropě.

Válka zanechala továrny ve špatném stavu – byla nutná modernizace – např. Liebiegové investovali 100 mil. korun, z toho 72 mil. korun do nových strojů. Na konci dvacátých let 20. století bylo v Liberci 2.000 dělníků. Plat dělníka tehdy byl okolo 400 korun a vedoucí pracovník pobíral přibližně 3.000 korun měsíčně.

V roce 1924 byl uzákoněn zákon o starobním důchodu – do té doby měli zaměstnanci nulový nárok na důchod. Liebiegové ale vypláceli důchody již před válkou pro dlouhodobé zaměstnance. Podnik se staral o své zaměstnance také tím, že v letech 1911 — 1923 zbudoval tzv. Liebiegovo městečko (dnešní náměstí Pod Branou), otevřel jesle, školky a školy pro děti zaměstnanců, závodní jídelnu atd.

Během krize na Liberecku převažoval lehký průmysl, po roce 1930 došlo k přerušení provozu v mnoha textilních továrnách, zvýšila se nezaměstnanost. Zavírání textilních továren způsobil také krach mnoha evropských bank, u kterých byly podniky pojištěny. Také Liebiegovým továrnám se snížil rapidně kapitál, podnik byl nucen akceptovat bankovní dohled, ale vláda krach podniku nedopustila.

Hospodářská krize snížila životní standard obyvatel. Problémy v textilním průmyslu používala jako argument sudetoněmecká hnutí proti československé vládě, kterou vinila ze vzniklých problémů. Nátlak zesílil v roce 1933, kdy se dostal k moci Adolf Hitler.

Krize znamenala pokles veškerého průmyslu (nejen textilního) a deprese trvala až do roku 1936. V roce 1937 na Liberecku vyrábělo jen 25 továren na textil (v roce 1929 zde bylo 42 podniků), došlo i k poklesu vývozu zboží a převažoval vývoz použitých textilních strojů.

V Liebiegových továrnách během krize nedocházelo k masivnímu propouštění zaměstnanců, problém byl řešen hlavně zkrácením pracovní doby na 3 — 4 dny v týdnu. V roce 1937 byl export textilu oživen, byly pořádány kurzy pro nové dělníky, protože i přes velkou nezaměstnanost chyběly kvalifikované síly. Ve druhé polovině roku 1938 došlo k poklesu zakázek – Češi chtěli zboží pouze od Čechů, Liebieg začal vyrábět vlajky s hákovým křížem, na něž dostal obrovskou zakázku.

12. října 1938 byli z Liebiegových továren propuštěni čeští zaměstnanci a po tomto datu došlo v pohraničí k zavírání českých a židovských továren.

9. května 1945 obsadila továrnu Rudá armáda a ve druhé polovině května pak převzala závod revoluční závodní rada v čele s Františkem Kaňkou.

Válka snížila počet zaměstnanců v Liebiegově továrně ze 3.000 na 1.300. Po válce chyběly jak suroviny, tak stále také kvalifikované pracovní síly. Na Liberecku bylo znárodněno postupně 32 textilních podniků – Johann Liebieg a spol., Spojené barvírny a spol. a další.

V roce 1946 byla předložena nová koncepce koncernu – podnik měl zahrnovat všechny sektory textilního průmyslu od zpracování bavlny a hedvábí až po výrobu hotových tkanin, včetně potiskování. Nakonec došlo k rozdělení koncernu a jednotlivé závody se věnovaly specifickým činnostem ve výrobě. Liberecký závod se zaměřil hlavně na vlnářskou produkci a byl začleněn do národního podniku ČVZ. Prvním ředitelem ČVZ se stal Rudolf Šaman.

28. dubna 1948 došlo ke znárodnění veškerého zbývajícího soukromého průmyslu, na venkově vznikala JZD. Vyšly znárodnovací dekrety, které omezily soukromé vlastnictví, zejména u podniků nad 50 zaměstnanců. Rozhodující pro stát se stala výstavba odvětví těžkého průmyslu a těžba uhlí. Spotřební průmysl, do kterého spadá také průmysl textilní, se vyvíjel omezeně a snížily se také investice do něj.

Samotní zaměstnanci brali znárodnění jako akt spravedlnosti a zvyšovali svou pracovní aktivitu, aby co nejrychleji obnovili průmysl. Řídili se dle hesla: „Republice více práce, to je naše agítace.“

Pro představu: v roce 1946 bylo v libereckém závodě 1.600 zaměstnanců, kteří vyrobili 550.000 m látek a v roce 1947 stoupla výroba na 1.127.000 m. Vyrobené látky ale byly fádni s málo vzory a barvami. Zboží se opět začalo vyvážet, ale kvalita byla hluboko pod kvantitou.

V červenci 1947 se uskutečnily 1. Severočeské výstavní trhy. Národní podnik ČVZ se v roce 1947 přejmenoval – přijal označení Textilana. Název vznikl ze slova „textil“ – představa tkaniny a slova „lana“ – hlava ovce.

Z Textilany se postupně stala mamutí organizace skládající se z 52 podniků (na Ašsku, Ústecku, atd.), ve kterých se vyráběly různé druhy textilních materiálů a výrobků. V roce 1949 se tento koncern rozpadl a vzniklo mnoho dalších menších národních podniků, mezi jinými např. Retex – vlnářské závody – n. p. Rochlice, Novana n. p. se závody ve Frýdlantu v Čechách, Novém Městě pod Smrkem a Hejnicích, Vlnola n. p. Ústí nad Labem, Seba

Tanvald a řada dalších. Některé méně prosperující závody byly v této době uzavřeny nebo se v nich přešlo na jiný druh textilní výroby.

V roce 1951 byly některé závody, které byly odpojeny v roce 1949, znovu připojeny k národnímu podniku Textilana. V roce 1952 byly vyklizeny a uvolněny prostory některých závodů jiným než textilním podnikům, a to závod v Dolním Hanychově nově vzniklému strojírenskému podniku LIAZ, kde byla zahájena výroba motorů do automobilů, závod v Kateřinkách Řempu a závod ve Vesci LVZ. Nové strojírenské podniky oproti textilnímu průmyslu nabízely v kraji více pracovních příležitostí pro muže.

Roky 1952 — 1964 znamenaly pro Textilanu zúžení provozů ze 48 na 14 a snížení počtu závodů z 20 na 5. Některé objekty byly odprodány (např. viz výše), některé byly zcela zlikvidovány. Došlo k navýšení základních fondů.

Do Liberce byla postupem času soustředěna veškerá vlnářská výroba severních a západních Čech a postupně se zde upravovalo všechno zboží.

Podle vzoru SSSR se celé naše národní hospodářství organizovalo do pětiletých plánů. Během 1. pětiletky (1949 — 1953) došlo k socialistické industrializaci, byly stanoveny nereálně vysoké cíle, podnik v těchto letech každoročně navyšoval výrobu – např. v roce 1949 vyrobil 1,33 milionu metrů tkaniny a v roce 1953 již 2 miliony metrů látek. V roce 1953 byla ekonomika na pokraji krachu a došlo k měnové reformě, která odstranila znehodnocení měny. Kvůli nastoleným změnám se rapidně snížila životní úroveň obyvatelstva a i díky přidělovému systému poklesla kupní síla. Ekonomika byla řízena centrálně, národní podniky byly soustředěny do 19 ústředních ředitelství. Textilní průmysl byl řízen Československými textilními závody v Praze. I zahraniční obchod byl řízen centrálně a to od roku 1949 Centrotexem a. s., jehož akcie vlastnil stát, a který se zabýval i vývozem a dovozem produktů textilního a oděvního průmyslu.

Předpokladem ve třetí pětiletce (1961 — 1965) byla kompletní modernizace jednotlivých závodů n. p. Textilana a přeměna technologie výroby. Změny v nich probíhaly soustavně až do převratu roku 1989. V šedesátých letech se začala zpracovávat syntetická vlákna a tím pádem mohlo dojít k omezení dovozu vlny z Austrálie, Nového Zélandu, jižní Ameriky a Irska. V roce 1963 získal n. p. Textilana Řád práce za dobré hospodářské výsledky.

Textilní průmysl zaznamenal v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století rozvoj v celé Evropě a tím pádem naše zboží bylo v zahraničí nakupováno, jen pokud cena byla zhruba o 15 % nižší.

Šestá pětiletka sebou přinesla v n. p. Textilana rozsáhlou bytovou výstavbu, byl vytvořen komplexní sociální program, státem zaručené jistoty jako jistota práce, zabezpečení lékařské péče, bezplatného vzdělávání, důchodové zabezpečení.

1. ledna 1980 byla Textilana, Bytex a Tonak vyčleněny z podřízenosti VHJ VP. Pro Textilanu to znamenalo, že mohla vytvořit vlastní obchodní oddělení a sama kontaktovat zahraniční podniky při vývozu.

1. července 1988 se z národního podniku stal státní podnik, což znamenalo, že část zisku byla odevzdávána státu a část si podnik směl ponechat. Měl vlastní zdroje, zisk a mohl částečně samostatně rozhodovat. Počátkem roku 1989 byla započata příprava nového typu vnitropodnikového řízení, který vycházel z Baťova modelu.

V roce 1990 došlo k obrovským změnám, které sebou mimo jiné přinesly rozpad RVHP a tím pádem změnu zemí vývozu, zdražení dovozu a zvýšení cen paliva a energií, což následně vedlo ke zvýšení cen výrobků a potížemi s odbytem. Hlavními novými odbytišti se stalo Německo (40 %), Nizozemí, Itálie, USA, Kanada, Hong – Kong, Sýrie, atd. Zboží bylo exportováno do 50 zemí po celém světě. Téhož roku vznikla Textilana, a. s. Snížily se stavy administrativních pracovníků na 50 osob a správa podniku byla přemístěna do Liebiegova zámečku v Jablonecké ulici.

Podnik měl rozsáhlé dluhy a bylo proto nutno rozhodnout, zda bude ponechán jako celek nebo zda dojde k jeho rozdělení na jednotlivé závody. Společnost I. E. S. C. (International Excutive Service Corp.), která provedla analýzu, doporučila rozdělení a shledala konkurenceschopnými pouze závody v Chrastavě a na Františkově. Vedení společnosti v souladu s doporučeními přestalo od roku 1991 ovlivňovat celkové procesy v podniku, závody dále hospodařily samy a dle potřeby se pak přerozděloval zisk. V letech 1991 a 1992 se Textilana, a. s. potýkala s nedostatkem zakázek, měla vysoké zásoby, odběratelé jí platili po termínu. Toto vše vedlo k nastolení strategie přežití a bylo prováděno velkou vlnou propouštění, snižováním výroby, mezd, atd.

Hluboká recese byla v celé Evropě a dotkla se také textilního průmyslu – např. v sousedním Německu bylo zavřeno 2.000 textilních továren. K recesi textilního průmyslu u nás přispěl mimo jiné také bezcelní dovoz použitého textilu. Konfekční průmysl začal vyrábět z 80 % ve mzdě (na zakázku z materiálů dodaných zákazníkem). Přesto byla Textilana, a. s. na konci roku 1992 v zisku 40 mil. Kčs a stále patřila mezi špičku v nás.

Vedení podniku se bohužel v letech 1990 — 1996 plně nesoustředilo pouze na výrobu, ale provozovalo mnoho ztrátových aktivit – zřídilo cestovní kancelář Textour, která byla vybavena vlastními novými autobusy, vedlo velkoobchod potravin v Liberci, obchodní dům v Karlových Varech, vlastní síť prodejen. To vše přispělo ke schodkovému hospodaření.

Textilana, a. s. byla privatizována ve druhé vlně privatizace roku 1993 a její majetek měl tehdy hodnotu 1 miliardu korun. Protože se nenašel žádný zájemce, velká část akcií (přes 40 %) dočasně zůstalo ve správě FNM.

V roce 1995 došlo ke změně vedení, novým generálním ředitelem se stal Stanislav Nosek, který s přestávkami vedl podnik až do roku 2004. Vedení se přestěhovalo z Liebiegovy vily zpět do hlavní budovy podniku. V roce 1995 společnost vykázala ztrátu 47 milionů Kč.

Zvýšení úrokových měr v roce 1998 až ke 20%, znamenalo pro mnoho podniků nepříjemnou finanční zátěž. V Textilaně tvořily úroky na úvěrové prostředky skoro 10 % celkových nákladů.

Podnik se zaměřoval hlavně na vývoz (75 % produkce) a tak dalším problémem se stal silný kurz koruny. ATOK upozorňovala na dovoz zboží, které bylo prodáváno za ceny, za které nebyli schopni čeští producenti ani nakoupit suroviny na výrobu zboží, technologie podniků zastarávaly, nabídka převyšovala poptávku, což vedlo ke snižování výroby a tím se prohlubovala krize textilního průmyslu. Krize a restrukturalizace průmyslu byla prováděna masivním propouštěním. Uzavřena byla Hedva v Košické ulici, kde bylo později vystavěno obchodně – relaxační centrum Babylon. Vznikly nové textilní podniky v regionu – např. Interlana, s. r. o., Licolor a. s., Mykana, a. s., atd. (většinou bývalé závody koncernu Textilana).

V Liberci bylo v roce 2000 jen pět velkých průmyslových podniků s více než pěti sty zaměstnanci a mezi ně Textilana stále patřila (vedle Energomontáží, Litesu, Meritoru LVZ,

Peguformu Bohemia), ale přesto z pěti závodů v roce 2000 měly zůstat pouze dva – liberecký zaměřený na výrobu přízí a metráže a závod v Novém Městě pod Smrkem se specializací na výrobu tkanin a pletenin. Ostatní objekty (výrobní haly, pozemky, byty) měly být buď prodány, nebo pronajaty. Získané prostředky měly být použity na hrazení úvěrů.

Návrh na konkurz Textilany byl podán vedením společnosti v roce 2001 a výše pohledávek se vyšplhala k 565 miliónům korun. Podnik se snažil o dokončení odprodeje nevyužívaných nemovitostí a ze získaných prostředků „zachránit“ konkurenceschopné části podniku. Správcem konkurzní podstaty se stala firma Koppa. Výroba pokračovala s omezeními také na konci roku 2001, ale již pouze v závodech Liberec a Nové Město pod Smrkem.

Díky masivnímu propouštění se ve všech regionech, kde Textilana měla svá střediska, zvýšila nezaměstnanost. V Libereckém kraji bylo propuštěno přibližně 1.700 lidí, a to nejen díky Textilaně, ale svůj provoz ukončila v této době také např. společnost Varta Aku v České Lípě, Seba Tanvald, aj.

V roce 2002 byla snaha společnosti Koppa prodat fungující část Textilany, ale bohužel se nepodařilo vybrat z přihlášených kandidátů vhodného investora. První se zavřela liberecká přádelna – definitivní ukončení výroby bylo stanoveno na 31. července 2003. Textilana byla prodána nizozemskému investorovi za 90 milionů korun a záměrem bylo na jejím pozemku vybudovat moderní centrum s obchody, byty a zábavním centrem. Bohužel do dnešního dne došlo pouze k přeložení tramvajové tratě, ale zbytek pozemků stále zeje prázdnotou.

Otázkou zůstává, zda měl textilní průmysl, a tedy i Textilana, a. s. v Libereckém kraji nějakou šanci na přežití. Názory odborníků se v tomto liší.

Někteří upozorňují na nevhodnou polohu libereckého závodu v centru města, na dnes již přežitě členění budov (schody, chodby), jiní na neochotu vedení včas zmenšit celý podnik. Ke konci výroby měla Textilana srovnatelné technické vybavení jako zahraniční konkurenti, ale problémem byl dovoz drahého materiálu. Po roce 1996 dle slov K. Vaniše (bývalý výrobní ředitel Textilany) chyběla jasná koncepce ve výrobě a marketingu prodeje.

Takto rozsáhlý a členitý podnik ale neměl velkou perspektivu do budoucnosti. Byl orientován na hromadnou výrobu levnějších materiálů, byly zde vysoké dluhy, nedostatek zakázek, zastaralé budovy, své způsobilo také nevhodné přesouvání výroby mezi závody (finančně

náročné přestavby). V neposlední řadě převálcovaly naše výrobky levnější produkty dovážené z Asie.

Tečku za existencí jednoho z nejvýznamnějších textilních podniků u nás udělala demolice objektů v centru města Liberce v roce 2004, která byla ukončena odstřelem komínu v březnu 2005. Jediné co dodnes Textilanu připomíná je tzv. Modrý bod, budova, která byla vystavěna za Johanna Liebiega. Dnes je ovšem ve velmi špatném technickém stavu (Bergmanová 2008).

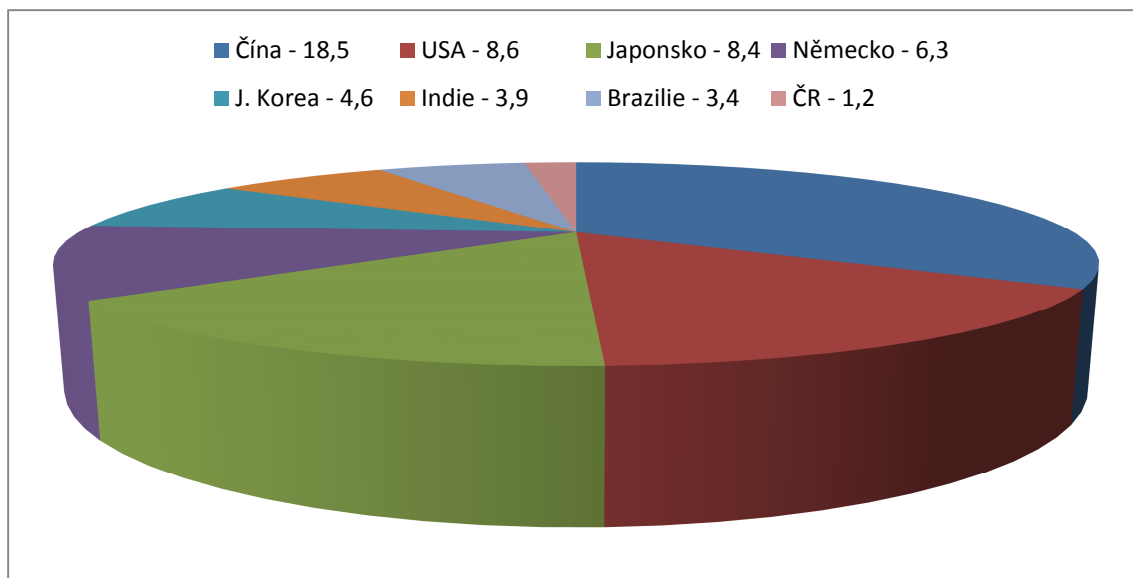
4.1.4 Průmysl strojírenský a automobilový

V Libereckém kraji byl nahrazen (jak již bylo zmíněno výše) textilní průmysl průmyslem plastikářským a strojírenským, které dodávají díly převážně pro automobilový průmysl, a to nejen pro české automobilky.

Stejně jako jiných odvětví průmyslu se i těchto dotkla finanční krize a dodavatelé autodílů museli v letech 2009 a 2010 snížit ceny výrobků až o pětinu. Dle údajů AutoSAP výroba automobilů v roce 2011 zaměstnávala 110 tisíc osob a průměrný plat se v automobilovém a s ním souvisejícím průmyslu pohyboval lehce přes hranici 29 tisíc Kč.

Automobilový průmysl je roztržštěn po celém světě. Obrázek 6 ukazuje, jakým množstvím se na výrobě podílí jednotlivé státy. Největším producentem automobilů je Čína, následována USA, Japonskem, Německem, Jižní Koreou, Indií (3. největší vývozce automobilů v Asii po Japonsku a Jižní Koreji), atd. Česká republika zaujímá 16. místo a výroba u nás přesahuje jeden milion kusů ročně. V ČR se produkce automobilového průmyslu zvýšila oproti roku 2000 trojnásobně (Zámečník 2012).

Trh s novými auty se stále potýká s krizí, a to především na jihu Evropy, kde klesla poptávka nejnižší za posledních 20 let. Oproti tomu severní země Evropy, do nichž zahrnujeme také Německo, Rakousko a ČR, zaznamenaly růst prodeje osobních automobilů. Přesto hlavním problémem automobilového průmyslu zůstává nadvýroba, kterou většina podniků řeší zavíráním továren nebo snižováním fondu pracovní doby z pěti na čtyři dny v týdnu.

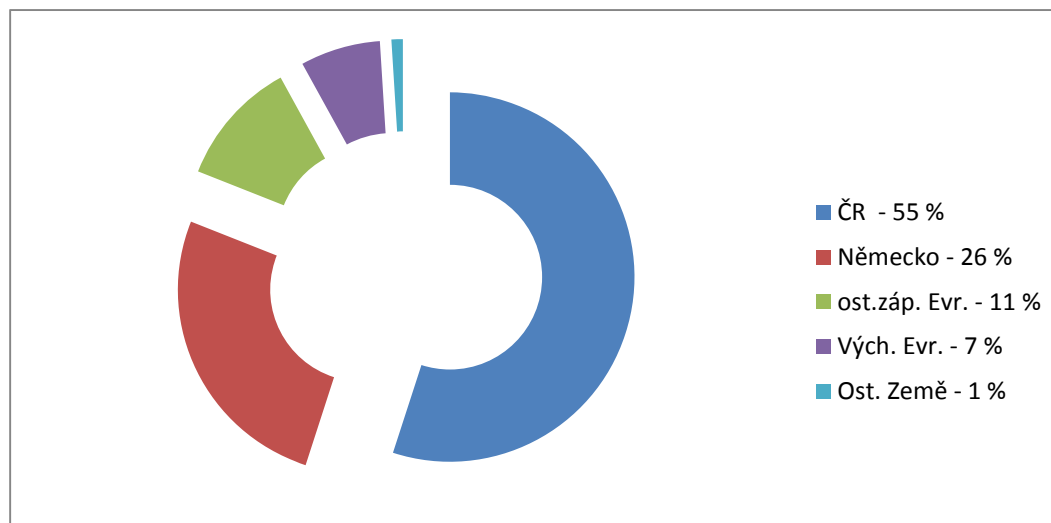
Obrázek 6 Světová výroba automobilů v roce 2011

Zdroj: časopis Euro, č. 15, zpracování vlastní

Náš nejznámější a největší výrobce automobilů je Škoda Auto, která sídlí v Mladé Boleslavi a má tradici již 118 let. Byla založena v roce 1895 pod značkou Laurin a Clement. Od roku 1991 je součástí německého koncernu Volkswagen. V současné době na trhu nabízí sedm modelů a některé z nich procházejí generační výměnou, např. Škoda Octavia (Výroční zpráva Škoda Auto 2011). Vůz značky Škoda si loni zakoupilo více než 879 tisíc zákazníků po celém světě, což je o 15 % více než v roce 2010. Zákazníkům v ČR bylo prodáno v roce 2012 59.700 nových automobilů této značky a to bylo o 2,5 % více oproti roku 2011. V roce 2012 se také zvýšil tržní podíl značky na trhu (o 34 %). Počátek roku 2013 znamenal pokles prodeje vozů Škoda, převážně díky výše zmíněné generační výměně modelů a celkovému poklesu trhu s novými automobily.

Výhledově se chce Škoda Auto zaměřit hlavně na export do Číny, Indie, Ukrajiny a Ruska, protože se předpokládá, že v těchto zemích v následujících deseti letech trh s automobily poroste rychleji než v Evropě. S růstem vývozu do jiných než evropských zemí souvisí také možný přesun výroby komponentů pro automobily na východ a snížení výroby českých dodavatelů autodílů. Do roku 2018 chce dle slov Petra Pečenky (ředitel Auto Škoda ČR) zvýšit prodej na minimálně 1,5 milionů vozů ročně. Také proto firma stále více investuje do svých závodů. V roce 2012 se tyto investice zvýšily o 46 % na 832 milionů eur, z čehož největší část byla uplatněna v ČR (Pohanka, 2012).

Obrázek 7 pro informaci uvádí, kolik zemí a jakou měrou se podílí na výrobě dílů pro Škoda Auto. Čeští dodavatelé tvoří více než polovinu, jejich počet je kolem 150 a pro automobilku vyrábí části brzdových systémů, klimatizační jednotky, atd. Jedním z dodavatelů je také společnost Benteler, s. r. o., které je věnována následující podkapitola.

Obrázek 7 Dodavatelé Škoda Auto

Zdroj: Škoda Auto, zpracování vlastní

Dalším významným výrobcem automobilů u nás je kopřivnická firma Tatra, a. s., která svou výrobu zahájila již před 160 lety. 19. srpna roku 1850 sedlák Ignác Schustala začal ve své dílně vyrábět bryčky a kočáry. První automobil zde byl vyroben v roce 1897 a jednalo se o první vůz ve střední Evropě. Názvem Tatra se společnost může chlubit od roku 1911. V době centrálního plánování se zaměřovala nejen na nákladní automobily, ale i na tzv. osobní limuzíny. V současné době sice měla vizi obnovit výrobu osobních automobilů, ale ta se bohužel nesetkala s očekávaným ohlasem a proto setrvává ve výrobě nákladních automobilů. Firma se nyní potýká s finančními problémy, a to i přesto, že zakázek má dostatek. Dodává nákladní automobily pro českou armádu, Spojené arabské emiráty, Rusko a od roku 1986 také pro armádu indickou. Tatra, a. s. je od roku 2006 pod kontrolou čtyř českých a zahraničních investorů, jejím současným předsedou představenstva společnosti je Američan Ronald Adams (Hyklová 2012).

Dne 15. března 2013 proběhla na exekutorském úřadě v Chebu veřejná dražba podniku. Vyvolávací cena této automobilky byla stanovena na 200.223.454 Kč. Hodnota firmy Tatra byla vyčíslena na 1,7 miliardy korun, ale její stávající závazky byly stanoveny ve výši

1,4 miliardy korun. Rozdíl tedy vytvořil vyvolávací cenu. V roce 2010 byla vykázána ztráta 158 milionů korun. Největší pohledávku ve výši 650 milionů korun má Tatra u pardubické společnosti Composite Com a také tato firma podala návrh na konkurz. Insolvenční řízení vůči podniku také zahájil Krajský soud v Ostravě na návrh Severočeské správy nemovitostí. Současné vedení i s ohledem na stav budoucích zakázek počítá s tím, že budoucí investor bude ve výrobě pokračovat.

Novým vlastníkem se stala společnost Truck Development, která má pouze jediného akcionáře a současně předsedu představenstva – pana Marka Galvase. Truck Development byla jediným zájemcem a peníze na nákup získala od investiční skupiny J & T. Tatra koupila za 176 milionů korun. Nový majitel ujistil zaměstnance o tom, že neplánuje propouštění, ale že by chtěl naopak továrnu stabilizovat, vypořádat závazky a rozšířit výrobní provozy. Změna vlastníka nemá mít vliv ani na chod Technického muzea, které je součástí kopřivnické Tatry a kde je k vidění sbírka historických automobilů v hodnotě 300 milionů korun. Formální převzetí podniku proběhlo v kopřivnickém výrobním závodu v pondělí 18. března 2013 (Houdek, Plechatá 2013).

10. dubna 2002 byl položen základní kámen v Kolíně v průmyslové zóně Ovčáry. V roce 2005 zde byla zahájena výroba společnosti TPCA. Jedná se o joint-venture firem Toyota Motors Corporation, PSA Peugeot a Citroën. Zabývá se výrobou malých automobilů (Toyota Aygo, Citroën C1, Peugeot 107). V současné době má TPCA 2.400 zaměstnanců a patří mezi největší české exportéry (TPCA 2013).

Posledním podnikem, který na území ČR vyrábí automobily, je Hyundai Motor Manufacturing Czech v Nošovicích. Společnost byla založena 7. července 2006 a jedná se o první závod automobilky Hyundai v Evropě. V současné době má továrna 3.500 zaměstnanců a odbornou veřejností je posuzován jako nejmodernější automobilový závod v Evropě. Vyrábí se zde 300.000 vozů ročně a dále převodovky pro automobilku Kia (Hyundai Motor Manufacturing Czech 2013).

4.1.5 Benteler, s. r. o.

Jedním z podniků, který v Libereckém kraji nahradil ustupující textilní průmysl, je Benteler, s. r. o. Firma se stala významným zaměstnavatelem v regionu. Hlavní uplatnění zde naleznou uchazeči s technickým vzděláním.

Základy dnešního rozsáhlého rodinného podniku Benteler Group byly položeny v roce 1876 v Bielefeldu, kdy získal Carl Benteler k 23. narozeninám malé železářství. Později se se svým synem zaměřil na výrobu trubek.

Hlavní sídlo společnosti je ve městě Schloss Neuhaus. Podnik je tvořen čtyřmi divizemi: automobilová technika, trubky, strojírenství, obchod. V současné době má více než 150 poboček po celém světě. Jeho závody nalezneme ve třiceti pěti zemích a disponuje přibližně 24 tisíci zaměstnanci.

Společnost Benteler ČR, s. r. o. má sídlo v Chrastavě se závody ve Stráži nad Nisou, Chrastavě a Jablonci nad Nisou, Liberci a Rumburku. Česká divize úzce spolupracuje s pobočkou Benteler SK, s. r. o. se sídlem v Malackách.

Podnik dodává podvozkové (zadní nápravy, nápravnice, držáky tlumičů, atd.) a bezpečnostní díly (výztuhy palubních desek, sloupků karoserií, dveří a nárazníků) pro přední výrobce osobních automobilů, jimiž jsou Škoda Auto, VW, BMW, Porsche, Saab, Audi, Suzuki, Opel, Ford, Mercedes, Peugeot, a další.

Závod v Jablonci nad Nisou se zabývá výrobou nových motocyklových rámců pro firmu BMW a Husqvarnu. Od roku 2004 zde funguje také vývojové centrum pro vývoj bezpečnostních a podvozkových dílů.

Podnik se stará o své zaměstnance také po sociální stránce, nabízí jim propracovaný systém zaměstnaneckých výhod, jakými jsou např. týden dovolené navíc, podíl na hospodářském výsledku ve formě 13. platu, příspěvek na stravování, atd. Řada benefitů byla bohužel s příchodem krize v automobilovém průmyslu zrušena – např. volné vstupenky do bazénu.

Dále společnost nabízí možnost kariérního postupu, umožňuje zaměstnancům prohloubení znalostí v oboru, absolvování různých kurzů zakončených certifikáty a osvědčeními. V roce 2008 se Benteler umístil na druhém místě v soutěži Zaměstnavatel roku Libereckého regionu.

Benteler založil vlastní vzdělávací centrum v roce 2002, kde zajišťuje mimo jiné výuku cizích jazyků prostřednictvím externích lektorů (němčina, angličtina, francouzština), dále školení týkající se jednotlivých oddělení výroby (Junior management program, mistr, seřizovač, svářeč, apod.). Podnik také spolupracuje s institucemi v oblasti vzdělávání včetně TUL. V roce 2009 investoval Benteler do vzdělávání zaměstnanců 11 mil. Kč. Uplatnění nabízí také absolventům VŠ a každý rok se účastní Veletrhu pracovních příležitostí.

Vzhledem k úzké vazbě podniku na automobilový průmysl postihla i jeho finanční krize. Vedení společnosti na vzniklou situaci reagovalo velmi pružně a rozšířilo svou působnost do oblasti zpracování hliníku a výroby karbonových dílů z uhlíkových vláken, které se využívají v automobilovém průmyslu převážně na kusovou výrobu dražších modelů. Tyto komponenty zpracovává mimo jiné italská automobilka Lamborghini.

V současné době podnik sice má dostatek zakázek, ale přesto výsledky hospodaření nejsou ideální. Pro snížení provozních nákladů využívá externích skladů společnosti CS Cargo^{III}. Řešením problémů je bohužel také propuštění části nadbytečných zaměstnanců.

Benteler ČR má v současné době 1.812 zaměstnanců. Obrat podniku za rok 2009 činil 7 mld. Kč (Benteler, s. r. o. 2013).

^{III} CS Cargo patří k dominantním firmám v logistickém odvětví v regionu střední a východní Evropy

5. Vliv transformace průmyslu na vzdělání a zaměstnanost ve vybraných regionech ČR

Mění se skladba průmyslu klade zvýšené nároky na pracovní sílu, a to jak z hlediska kvalitativního, tak kvantitativního. Vývoj zaměstnanosti v průmyslových oborech je z velké části závislý na demografickém vývoji společnosti.

Z tabulky 8 vyplývá, že silnou stránkou zůstává především kvalitní vzdělání a jazyková vybavenost a mezi největší slabé stránky a hrozby patří hlavně omezená mobilita a nízká provázanost s potřebami podniků.

Tabulka 8 SWOT analýza pracovních sil

<p>SILNÉ STRÁNKY:</p> <ul style="list-style-type: none">• kvalitní vzdělání technického směru• slušná jazyková vybavenost• vazba na výzkum	<p>SLABÉ STRÁNKY:</p> <ul style="list-style-type: none">• omezená mobilita pracovní síly• nedostatečná vazba vzdělávacího systému na potřeby trhu práce, nízká účast zaměstnavatelů a odborů na programu, organizaci a financování odborného vzdělávání• absence uceleného systému rozvoje lidských zdrojů• nízký podíl státní podpory průmyslového výzkumu a vývoje ve srovnání s vyspělými zeměmi• nízká úroveň zapojení VŠ do výzkumné činnosti ve vazbě na potřeby podniků
<p>PŘÍLEŽITOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none">• rozvoj odborného vzdělávání• spolupráce s podniky• optimalizace sítě škol v regionech	<p>OHROŽENÍ:</p> <ul style="list-style-type: none">• špatné propojení s potřebami podniků• zaostávání za vyspělými zeměmi v oblasti vědy a výzkumu

Zdroj: Dvořáček 2003, doplněno vlastními podněty zpracování vlastní

V současné době stoupá celorepublikově počet vysokoškolsky vzdělaných absolventů, dále absolventů středních škol a učebních oborů s maturitou a klesá podíl absolventů odborných učilišť bez maturity a osob se základním vzděláním. Dle údajů ze sčítání lidu z roku 2001 bylo osob se základním vzděláním 24 %, SOU a OU 38 %, ÚSV 28 %, VŠ 9 % (u posledních dvou údajů se počet zvýšil o čtvrtinu oproti předchozímu sčítání v roce 1991).

Díky rostoucímu množství vysokoškoláků (v tomto případě osob studujících technický obor) a transformaci průmyslu bohužel ne všichni absolventi mohou najít uplatnění ve svém vystudovaném oboru. Za největší příčinu nezaměstnanosti je považována jejich nedostatečná odborná praxe.

5.1 Zaměstnanost v období transformace

S vývojem průmyslu souvisí také změna struktury zaměstnanosti. V rámci transformace ekonomiky nebyly dořešeny některé problémy, které ovlivnily nejen trh práce, ale způsobily problém i v oblasti školství, politiky zaměstnanosti, zdravotní a dopravní politiky. Mezi hlavní patří dle Jírové (2003, s. 116):

- *„přetrvávající přezaměstnanost – problém hlavně ve velkých podnicích s majetkovou účastí státu, důležitá je podpora malého a středního podnikání.*
- *chybějící politika regionálního rozvoje (nutná pro optimální rovnováhu v pracovních příležitostech ve všech regionech – důležitá odpovídající úroveň infrastruktury, fungující trh s byty, doprava pro zvýšení mobility) – zvýšení mobility pracovních sil*
- *nedostatečný rozsah účinné aktivní politiky zaměstnanosti – v předchozích letech nepůsobila nezaměstnanost větší problémy a nebyla tedy větším předmětem zájmu vlády.*
- *zvýšila se zaměstnanost zahraničních pracovních sil – v roce 1999 bylo vydáno přes 40 tisíc pracovních povolení – hlavně Ukrajincům. Od roku 2000 zavedení vízové povinnosti pro Ukrajinu, Bělorusko a Rusko, aby se snížil příliv pracovníků z těchto zemí.*
- *problémy se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením“*

ČR měla lepší výchozí podmínky než ostatní transformující se země, které spočívaly hlavně v kvalifikované pracovní síle, bohaté průmyslové tradici, která sahá až do dob Rakousko-Uherské monarchie, výhodou byl i podnikavý duch místních obyvatel. Mnoho pracovních míst vytvořil také rostoucí sektor služeb. V letech 1990-1999 dochází k poklesu zaměstnanosti v průmyslových odvětvích o skoro 24 % (výroba klesla o 17 %). Díky tomu se mírně zvýšila produktivita práce, jejíž růst v posledních letech předstihuje růst reálných mezd. Nejvyšší pokles zaměstnanosti byl zaznamenán v odvětvích nerostných surovin, a to o 65 %.

Míra nezaměstnanosti se v letech 1991-1996 pohybovala mezi 3-4 %. Na vývoj zaměstnanosti pozitivně působily výchozí podmínky, snížení nabídky pracovních sil, mzdová umírněnost atd. V prvních letech transformace byla prosazována proaktivní politika zaměstnanosti (rekvalifikace, prostředky na vytváření pracovních míst a programy pro umísťování absolventů, atd.), problémem byla skrytá migrace zaměstnanců a neregistrovaná zaměstnanost (v roce 1993 až 350 tis. osob), ale také pomalá restrukturalizace zpracovatelského průmyslu.

V této době lze najít první dlouhodobě nezaměstnané. Mezi roky 1996-1997 došlo ke stabilizování skupin těžko zaměstnatelných na trhu práce (ženy po mateřské dovolené, osoby po padesátce, atd.). Problémy se zaměstnaností pokračují hlavně v regionech s těžkým a strojírenským průmyslem a výrobními obory: severní Čechy, Morava a dále zemědělské regiony a regiony s těžbou surovin: příhraničí a podhorské okresy.

Skončila absorpce nových zaměstnanců v terciárním sektoru, nezaměstnanost nebyla už jen záležitostí okrajových vrstev, ale stala se celospolečenským jevem. Díky zpomalení hospodářského vývoje, snižování přebytečné zaměstnanosti a tím i růstu produktivity práce, začala převažovat nabídka práce nad poptávkou.

V roce 1998 měl pokles hospodářského růstu a pokračující restrukturalizace některých oblastí ekonomiky za následek prudkou změnu na trhu práce. ČR již nepatří mezi země s extrémně nízkou nezaměstnaností. Mezi okresy, kde je největší nezaměstnanost, patří Most, Louny, Chomutov, Teplice – tedy severní Čechy a dále Karviná, Přerov, Ostrava – severní Morava.

Nastartování hospodářského růstu v roce 1999 mělo za následek přechodný pokles růstu nezaměstnanosti (stagnace v období září až listopad 9 %). Nadále zůstává nejhůře zaměstnatelná skupina osob do 29 let bez ohledu na vzdělání, z nichž nejlépe zaměstnatelní jsou vysokoškoláci. Nejvyšší nezaměstnanost vykazuje stále Most, Chomutov, Karviná, Ostrava – město (Jírová 2001).

Pokud by se nezaměstnanost posuzovala z hlediska odvětvové struktury, lze rozdělit ČR na regiony nízkou specializací, tzn. kraj Pardubický, Ústecký, Jihočeský a Vysočinu a dále regiony odvětvově specializované: Liberecký, Královéhradecký a Zlínský.

Ve specializovaných regionech je možné v období 1998-2008 pozorovat nízká tempa růstu zaměstnanosti (Šímanová, Trešl, 2011).

5.2 Podíl zaměstnanosti v průmyslových oborech v roce 2000

Textilní a oděvní průmysl se v roce 2000 podílel na celkovém počtu zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu skoro 10 - ti %. Z celkového počtu 133 tisíc zaměstnanců tvořily ženy 74 %. Textilní a oděvní průmysl dominoval hlavně v Královéhradeckém kraji (21 % ze zpracovatelského průmyslu).

Výroba dopravních prostředků zaměstnávala v tomto roce např. ve Středočeském kraji cca 33 tisíc osob, v Moravskoslezském cca 14 tisíc osob, v Jihočeském cca 8 tisíc, v Libereckém kraji přes 7 tisíc pracovníků. Celkem se v tomto oboru uplatnilo 101.600 osob.

Ve výrobě elektrických a optických přístrojů našlo uplatnění např. ve Středočeském kraji 16 tisíc pracovníků, Pardubickém a Zlínském kraji po 15 tisících osobách. Celkem 169 tisíc osob.

Výroba strojů a zařízení celkem poskytuje zaměstnání 155 tisícům osob, nejvíce jich bylo zaměstnáno v Jihomoravském kraji – 23 tisíc osob, Moravskoslezském kraji 15 tisíc osob.

Velmi důležitým odvětvím podílejícím se rovnoměrně na zaměstnanosti v regionech byl dřevozpracující a nábytkářský průmysl. Dřevozpracující průmysl byl soustředěn hlavně do pohraničí. Výroba tohoto odvětví je založena na využívání místní trvale obnovitelné suroviny, která je získávána z našich lesů, které pokrývají zhruba 33 % území ČR. Problémem v tomto odvětví zůstává kapitál, přestože kvalita výrobků je srovnatelná nebo dokonce vyšší než v ostatních státech Evropské unie.

Vzhledem k nízkému ratingu uváděné subjekty mimo Prahu nedosahují 75 % tvorby HDP na jednoho obyvatele v EU. Řešením by bylo využití prostředků ze strukturálních fondů EU, které podporují hlavně malé a střední podniky, zlepšují místní infrastrukturu a zkvalitňují místní rozvoj. Bohužel informovanost výrobců o dostupnosti prostředků je nedostačující.

Plastikářský průmysl vedl v odvětví chemie (v letech 1997- 2000 stoupl počet zaměstnanců o skoro 6 tisíc osob), v ostatních odvětvích chemického průmyslu se zaměstnanost trvale snižuje – hlavně v odvětví zpracovávající ropu a farmaceutickém průmyslu. V tomto oboru vzniká malé množství nových podnikatelských subjektů a tím pádem jsou přírůstky zaměstnanců téměř nulové.

5.3 Zaměstnanost v průmyslu v letech 2006 — 2010

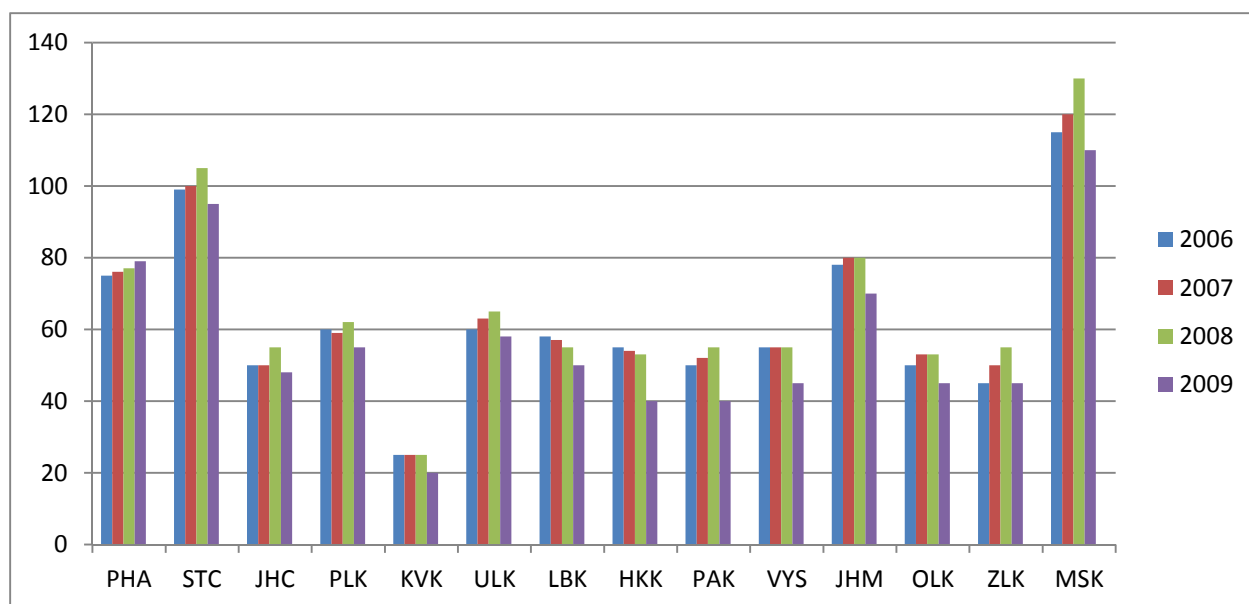
Zvýšení objemu zakázek a růst průmyslové produkce se projevily nejen ve zvýšení exportu, ale i ve zvýšení zaměstnanosti. Hlavní podíl na tomto vývoji měla výroba elektrických zařízení, pryžových a plastových výrobků. Přesto dle prognóz Svazu průmyslu a dopravy nedojde v dalších obdobích k výraznému oživení trhu práce. Většina průmyslových podniků do budoucna buď nepočítá se změnou počtu zaměstnanců, nebo dokonce uvažuje o propouštění méně kvalifikovaných pracovních sil.

Od roku 2002 také stoupl počet zaměstnaných cizinců v České republice. V roce 2006 bylo evidováno 251 tisíc cizinců, z toho 185 tisíc zaměstnanců a 66 tisíc živnostníků. Největším zaměstnavatelem cizinců se stal zpracovatelský průmysl – necelých 40 %. V roce 2006 činil podíl cizinců na celkové zaměstnanosti skoro 6 %. V současné době se díky recesi podíl cizinců snižuje (ČSÚ 2013).

Vzhledem k tomu, že se Liberecký kraj nachází v pohraničí, tak také zde naleznou pracovní uplatnění cizinci. Zde se jedná převážně o zaměstnávání osob polské národnosti.

Obrázek 8 uvádí průměrný počet zaměstnanců, kteří byli zaměstnáni v průmyslové výrobě v letech 2006-2010.

Výroba stoupla z celkového počtu 14 krajů v 11 krajích. Největší růst zaznamenal kraj Moravskoslezský (hutnictví – hlavní představitel Mittal Steel Ostrava, a. s., automobilový průmysl – Autopal Nový Jičín), Pardubický (výroba počítačů, automobilový průmysl), Ústecký (rafinérské a petrochemické výrobky) a Královéhradecký (automobilový průmysl – Škoda Auto – výrobní závody Kvasiny a Vrchlabí).

Obrázek 8 Průměrný počet zaměstnanců v průmyslu dle krajů v letech 2006-2009

Zdroj: MPO, vlastní zpracování

V roce 2010 došlo díky růstu tržeb k zvýšení produktivity práce o zhruba 16 % a poklesu jednotkových mzdových nákladů. Růst těchto nákladů byl zaznamenán pouze v potravinářském průmyslu, zpracování usní a výrobě nekovových minerálních výrobků. V tabulce 9 je uvedeno shrnutí vývoje mezd a produktivity práce v letech 2007-2010.

Tabulka 9 Vývoj relace mezd a produktivity práce (meziroční změna v %)

	ROK			
	2007	2008	2009	2010
Průměrná nominální mzda	7,4	8,2	3,6	4,4
Produktivita práce	7,3	0,2	- 0,8	15,8
Jednotkové mzdové náklady – nominální	0,1	8,0	4,4	- 9,9
Jednotkové mzdové náklady – reálné	- 3,8	- 3,3	7,8	- 10,9

Zdroj: MPO – odbor ekonomických analýz, zpracování vlastní

5.4 Údaje o zaměstnanosti v Libereckém regionu s vazbou na průmyslové obory

Liberecký region má převážně průmyslový charakter. Sekundární sektor v současné době v kraji zaměstnává okolo 50 % osob, z toho 43 % činí zpracovatelský průmysl. Díky převažujícímu strojímu a plastikářskému průmyslu zde v posledních letech stoupl podíl manuálních profesí jednoduchého a středně těžkého charakteru. Celkově tedy vzrostl absolutní počet i podíl zaměstnanců vykonávajících manuální činnost (Kraťková, Nováček 2008).

V kraji je v současné době nedostatek absolventů řemeslných oborů (mechanik elektronických zařízení, nástrojář, soustružník, atd.) a stejně tak technicky vzdělaných absolventů VŠ (strojních inženýrů, elektroinženýrů, atd.).

Statutární město Liberec má rozvinutou strukturu odborných škol technického směru, a to jak středních škol a učilišť, tak na vysokoškolské úrovni.

Struktura zdejšího školství vychází z tradice průmyslové výroby, která je s Libereckým regionem neodmyslitelně spjata. Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, dříve kraji dominoval textilní průmysl, který byl postupně po transformaci nahrazen průmyslem plastikářským a strojírenským. Všeobecně můžeme říci, že města Liberec a okolí jsou specifická velkým množstvím podnikatelských subjektů, kteří mají zájem zaměstnávat hlavně středoškoláky či vysokoškoláky s dobrou znalostí alespoň jednoho světového jazyka (nejlépe anglického nebo německého). Budoucí zaměstnavatelé by dále uvítali, kdyby absolventi měli možnost vykonat během studia delší odbornou praxi. V regionu se také nadále snižuje počet zaměstnávaných cizinců.

V roce 2010 byla struktura vzdělanosti absolventů v regionu následující: přibližně 8 % dosáhlo vysokoškolského vzdělání, 29 % absolvovalo střední školu s maturitou, necelých 42 % střední školu bez maturity a bezmála 22 % osob ukončilo školní docházku základním vzděláním či byli bez základního vzdělání (ČSÚ 2013).

Na změnu struktury zaměstnanosti obyvatel má vliv také to, že v současné době odchází do důchodu silné ročníky s datem narození okolo roku 1950. Do aktivního pracovního života vstupují slabší ročníky 90. let. Tím dochází ke změně počtu kvalifikovaných pracovních sil.

V tabulce 10 jsou uvedeny studijní programy, které je možné na vybraných libereckých odborných školách studovat.

Tabulka 10 Studijní programy technických středních odborných škol v Liberci

NÁZEV ŠKOLY	OBOR
Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická a Vyšší odborná škola	<ul style="list-style-type: none"> • strojírenství • elektrotechnika • slaboproudá elektrotechnika a el. PC systémy • počítačové systémy
Střední průmyslová škola stavební	<ul style="list-style-type: none"> • pozemní stavitelství • stavební obnova • dopravní stavitelství
Soukromá střední průmyslová škola nábytkářská	<ul style="list-style-type: none"> • nábytkářství
Střední průmyslová škola textilní	<ul style="list-style-type: none"> • oděvnictví • textilní výroba a podnikatelství

Zdroj: SPŠSE a VOŠ, SPŠS, SPŠT, SSPŠN, zpracování vlastní

Tabulka 11 shrnuje počty studentů, absolventů fakulty strojní a textilní TUL v letech 2005, 2009. U fakulty textilní je uveden také výhled na rok 2015. Bohužel jednotlivé fakulty neudržují styky se svými bývalými studenty a ani stávající systém ÚP neumožňuje blíže zjistit, zda po ukončení studia naleznou absolventi uplatnění ve vystudovaném oboru. Dle informací studijního oddělení fakulty strojní je uplatnění studentů stoprocentní a jejich absolventi jsou stále velmi žádáni. Nezaměstnanost absolventů textilní fakulty dosahuje v průměru 20 %.

Tabulka 11 Počty studentů TUL – FS, FT

Fakulta	Studenti			Absolventi		
	2005	2009	2015	2005	2009	2015
Strojní	1571	2122	neuvedeno	181	165	neuvedeno
Textilní	1470	1429	910	290	307	175

Zdroj: data TUL, zpracování vlastní

5.4.1 Střední průmyslová škola textilní

Historie textilního školství sahá v Libereckém kraji až do poloviny 19. století, kdy v roce 1852 byla zřízena první tkalcovská škola a to nejen v tehdejším Rakousku, ale v celé střední Evropě. Prvním ředitelem byl jmenován kreslič z Liebiegových továren, Ignác Kafka.

V roce 1910 se textilní škola přestěhovala do budovy, která zůstává sídlem školy dodnes, do centra města – Tyršovy ulice. Budova byla vystavěna přímo pro tuto školu, což je patrné již ze vstupního prostoru, který je lemován dvěma sochami, symbolizujícími právě tkalcovství a přádelnictví. Nová škola byla již lépe vybavena a pro studenty zde byly vybudovány mimo jiné dílny s textilními stroji, které sloužily odbornému zácviku. Do roku 1945 probíhala výuka na této škole pouze v německém jazyce.

Rok 1954 znamenal rozdělení oborů na přádelnictví a tkalcovství, a bylo zde možné studovat také večerně při zaměstnání. V roce 1977 přibyl k výše zmíněným oborům obor výroba oděvů a prádla a v této době došlo také k modernizaci školního vybavení. Škola vždy spolupracovala s místními textilními podniky – např. v době centrálního plánování s Textilanou Liberec nebo firmou Bytex ve Vratislavicích nad Nisou.

Po roce 1989 se markantně snížila textilní výroba v celé ČR a to způsobilo také pokles poptávky po absolventech textilních škol. V této době došlo jako reakce na vývoj trhu práce ke sloučení některých oborů, do učebních osnov přibýly nové předměty jako např. ekonomie, výpočetní technika, počítačový design, atd. SPŠT dokonce hrozilo její uzavření.

Od roku 1993 spolupracuje vedení školy také s německou firmou Rieger Betten GmbH, která zpracovává ovčí vlnu a vyrábí z ní různé výrobky, které následně prodává po celé EU. Firma využívá textilní stroje v dílnách SPŠT.

V současné době je zdejší textilní průmyslovka jedinou školou v republice, která umožňuje odborné středoškolské vzdělání v oboru textilnictví a snaží se svým uchazečům nabízet také nové, atraktivní obory. Spolupracuje s mnoha českými textilními výrobci, kteří zástupce školy informují o konkrétních požadavcích na své budoucí zaměstnance, což umožní následně studium flexibilně přizpůsobovat podmínkám trhu práce. Tyto podniky také umožňují studentům prohlédnout si výrobní provozy v rámci exkurzí či odborných praxí.

Od srpna 2012 je jejím ředitelem Mgr. Petr Luksch. Nové vedení se velmi aktivně podílí na propagaci školy (účastní se veletrhů vzdělávání Ámos Jablonec nad Nisou, Educa Liberec nebo Pro Futuro Náchod), realizuje různé výstavy např. v Krajské vědecké knihovně v Liberci, účastní se módních soutěží (Mladý módní tvůrce v Jihlavě, Avantgarda v Lysé nad Labem, atd.), kde studenti získávají vysoká ohodnocení (umísťují se do 3. místa).

Spolu s fakultou textilní TUL, Českou technologickou platformou pro textil a Klastrem technické textilie pořádá v Krajské vědecké knihovně v Liberci přednášky pod názvem „Co dokáže textil“.

Škola chce nabídnout svým studentům co nejlepší uplatnění v praxi. Ve školním roce 2012/2013 navázalo aktivní styky se sedmi našimi předními textilními výrobci. Konkrétně se jedná o firmy: Mileta Hořice, a. s., Veba Broumov, a. s., Juta Dvůr Králové, a. s., Mitop Mimoň, a. s., Inotex Dvůr Králové, s. r. o., Linia Trutnov, s. r. o. a Bartoň Náchod, a. s.

SPŠ textilní Liberec je členem Asociace textilního, oděvního a kožedělného průmyslu a navázala spolupráci také s klastrem technické textilie CLUTEX.

O tom, jak moc je škola pyšná na své absolventy, svědčí také to, že na svých webových stránkách v odkazu absolventi najdeme přehled nejúspěšnějších z nich, včetně toho, jakých dosáhli profesních úspěchů.

5.4.2 Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická a Vyšší odborná škola v Liberci

19. století znamenalo pro Liberecko velký rozmach průmyslu, vznikalo mnoho továren. V této době požádala Městská rada Zemský sněm ve Vídni o příspěvek na založení státní průmyslové školy v Liberci. Dne 17. října 1875 bylo zveřejněno císařského rozhodnutí, které umožnilo její vznik v Liberci. Škola vznikla 5. ledna 1876 v budově dnešní sousední ZŠ (bývalý Rudolfův chudobinec) a v témže roce byly schváleny učební plány pro tři obory (chemický, stavební a strojní). Všechna tři odvětví fungovala bez přestávky až do padesátých let 20. století. V letech 1882-1884 musela být přistavěna ke školnímu areálu další rozsáhlá budova na dnešní Masarykově třídě, protože škola již tehdy měla 400 studentů a potýkala se stále s nedostatkem místa. Učební prostory byly rozšířeny znovu na konci 19. století. V letech 1891-1893 zde navštěvoval večerní kurzy také Ferdinand Porsche, který se později proslavil jako automobilový konstruktér.

Na přelomu 19. a 20. století došlo ke snížení počtu českých studentů a vrcholil národnostní boj. V sedmdesátých letech 20. století byla škola kompletně modernizována, byly vybudovány nové odborné učebny (jazyková, fyzikální laboratoř, aj.). Obory se rozdělily na strojírenské (strojírenská konstrukce, strojírenská technologie, provozuschopnost výrobních zařízení) a elektrotechnické (automatizační technika, silnoproudá elektrotechnika).

V 1988 skončila výuka večerního studia a v tomto roce maturoval poslední ročník tohoto studijního programu. Zároveň byl otevřen nový obor elektrotechnika a sdělovací zařízení. Rok 1989 s sebou přinesl změny ve vedení školy, jakož i mnohé organizační změny. Opět došlo k modernizaci vybavení – např. od roku 1990 má SPŠSE a VOŠ vlastní počítačovou učebnu. 1. ledna 1991 získala právní subjektivitu. Do roku 2001 zajišťovala pro své studenty získávání řidičských oprávnění, ale tato aktivita bohužel zanikla díky velké konkurenci na trhu.

Také tato střední škola po sametové revoluci upravila své učební plány a přizpůsobila je potřebám trhu práce. Vznikl nový obor strojírenská technická administrativa, který je zaměřen na výuku ekonomických předmětů. Některé staré obory byly přejmenovány nebo nahrazeny jinými.

Dnes jsou pro podniky důležití absolventi, kteří mají dobrý základ pro řešení technických úkolů, mají organizační talent, jsou schopni samostatně projektovat a konstruovat pomocí hardware a software a samozřejmě zůstává také jazyková vybavenost (anglický nebo německý jazyk). Toto všechno se škola snaží svým studentům nabídnout. Dále se je snaží připravit na další pokračování ve studiu na technických vysokých školách.

Vedení SPŠSE a VOŠ vydalo u příležitosti 125 výročí existence školy rozsáhlý almanach, kde uvádí také své úspěšné absolventy, jimiž jsou Milan Drahoňovský (fotograf), Václav Janeček (olympionik), Ing. Martin Jakl (průmyslový designer a asistent na univerzitě ve Philadelphii), a mnoho dalších.

5.4.3 Fakulta textilní TUL

Tradice vysokoškolského vzdělání v Liberci vzniká v roce 1953, kdy byla založena Vysoká škola strojní v Liberci.

Technická univerzita v Liberci má v současné době osm fakult. Jednou z nich je fakulta textilní, která je druhou nejstarší fakultou této vysoké školy. Byla založena roku 1960, kdy se škola rozdělila na dvě fakulty – strojní a textilní. Změna se objevila také v názvu školy: Vysoká škola strojní a textilní v Liberci. Do roku 1960 se textilní obor studoval v rámci strojní fakulty. V letech 1990-1995 přibýly další čtyři fakulty (pedagogická, hospodářská, architektury, mechatronika a mezioborová inženýrská studia) a škola byla přejmenována na Technickou univerzitu.

V současné době je textilní fakulta jediná svého druhu v naší republice a je v celém světě vnímána jako špičkové akademické a výzkumné pracoviště.

Zprvu byly obory zaměřeny na klasické technologie, jakými byly předení, tkaní a pletení. Již několik let fakulta zařazuje do studijních plánů předměty, které se zabývají novými technologiemi a materiály (např. z oblasti nano–technologií) a snaží se inovovat své obory tak, aby odpovídaly potřebám trhu. Podařilo se vytvořit nové specializované laboratoře, je podporována e-learningová výuka.

Z pohledu studentů je největší zájem o obory, které souvisí s marketingem, managementem nebo designem (obory: textilní a oděvní návrhářství, textilní marketing, management jakosti a produktový management).

Dnes má fakulta sedm kateder – Katedru textilních technologií, netkaných textilií, oděvnictví, textilních materiálů, designu, textilní chemie, hodnocení textilií. Fakulta nabízí bakalářský, magisterský a doktorský studijní program v oborech textilní a oděvní návrhářství (Bc.), textilní marketing (Bc.), výroba oděvů a management obchodu s oděvy (Bc.), textilní technologie, materiály a nanomateriály (Bc.), oděvní a textilní inženýrství (Ing.), netkané a nanovláknové materiály (Ing.), řízení jakosti (Ing.), produktové inženýrství (Ing.), textilní technika a materiálové inženýrství (Ph.D.).

Absolventi se mohou uplatnit v běžném textilním průmyslu, ve výrobě stavebních, medicínálních textilií, při výrobě textilií pro automobilový a letecký průmysl, výrobě nanovláken.

Mnoho bývalých studentů této fakulty díky stále probíhající restrukturalizaci textilního průmyslu uplatnění ve vystudovaném oboru nenajde a nalezne zaměstnání v oboru úplně jiném – v oblasti obchodu, finančním sektoru, veřejné správě nebo ve strojírenství.

FT zaujímá také přední místo ve vědě a výzkumu a patří mezi špičková výzkumná pracoviště ve světě (např. prof. Jirsák získal v letech 2006 — 2010 za výzkum v oblasti průmyslové výroby nanovláken řadu ocenění, včetně státní ceny, prof. Lukáš obdržel Fulbrightovo stipendium).

Fakulta je členem ATOK, klastru CLUTEX – Klastr technických textilií a platformy ČTPT, spolupracuje se zahraničními univerzitami, s VÚTS, a. s., organizuje výstavy, účastní se veletrhů a výstav v tuzemsku i zahraničí – zajišťuje expozice a prezentuje práci studentů designu. Členové fakulty jsou členy řady prestižních celosvětových profesních organizací.

Výhledově je záměrem fakulty zatraktivnit některé opomíjené (převážně technologické a materiálově orientované obory) a snížit počet magisterských studijních oborů.

Následující tabulka shrnuje možnosti textilní fakulty do budoucna.

Tabulka 12 SWOT analýza textilní fakulty TUL

<p>SILNÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • tradice a jedinečnost • strategické geografické umístění • vybavenost laboratoří • mezinárodně uznávaná instituce • výzkumné pracoviště • výuka v anglickém jazyce • spolupráce se středními školami Libereckého kraje 	<p>SLABÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • snížení textilní výroby v ČR • nedostatek pracovníků pro nové obory • pokles zájmu o technické obory
<p>PŘÍLEŽITOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • výzkumná činnost • změna studijních plánů • využití podpůrných programů EU • využití projektů MŠ a MPO • získání mezinárodních akreditací • získání zahraničních pedagogů • spolupráce s textilními podniky • účast na veletrzích, výstavách 	<p>HROZBY</p> <ul style="list-style-type: none"> • snížení zájmu o studium • likvidace textilních podniků • drahý provoz laboratoří

Zdroj: data Textilní fakulty TUL, vlastní podněty

Z tabulky vyplývá, že mezi nejsilnější stránky a příležitosti FT lze zařadit výzkumnou činnost, dlouholetou tradici a jedinečnost ve svém oboru, bohužel ke slabým stránkám patří snížení počtu textilních podniků a pokles zájmu o technické obory.

5.4.4 Fakulta strojní TUL

Fakulta strojní byla první fakultou na vysoké škole v Liberci a současně je nejstarší fakultou v severních Čechách. V roce 1953, kdy byla založena Vysoká škola strojní v Liberci, nastoupilo do prvního ročníku 259 studentů. Tito studenti absolvovali přijímací řízení na Fakultě strojního inženýrství ČVÚT v Praze. Pražská strojní fakulta podporovala libereckou v jejích začátcích. První obory se orientovaly hlavně na inženýry, kteří se následně uplatnili v textilním, automobilovém a sklářském průmyslu a měli napomoci rozvoji průmyslu v našem regionu.

V současné době nabízí fakulta strojní vzdělání ve všech třech typech studijních programů. V bakalářském programu jeden obor – strojírenství, v inženýrském programu pět oborů – strojírenskou technologii, konstrukci strojů a zařízení, výrobní systémy, aplikovanou mechaniku a automatizované systémy řízení ve strojírenství. Výše zmíněné obory jsou nabízeny formou prezenčního studia. Kombinovanou formou lze studovat obor strojírenská technologie, konstrukce strojů a zařízení, výrobní systémy – všechny tyto obory jsou inženýrské. V doktorských studijních programech fakulta nabízí obory – aplikovaná mechanika, výrobní systémy a procesy, materiálové inženýrství, konstrukce strojů a zařízení, strojírenská technologie.

Fakulta je rozdělena na jedenáct kateder (Katedra energetických zařízení, Katedra aplikované kybernetiky, Katedra mechaniky, pružnosti a pevnosti, Katedra materiálu, Katedra obrábění a montáže, Katedra strojírenské technologie, Katedra sklářských strojů a robotiky, Katedra částí a mechanismů strojů, Katedra textilních a jednoúčelových strojů, Katedra vozidel a motorů, Katedra výrobních systémů).

Co se týká uchazečů, tak největší podíl tvoří studenti středních průmyslových škol (47 %). Studentů gymnázií přichází na strojní fakultu studovat pouze 9 % z celkového počtu uchazečů. Celkově roste zájem o bakalářský studijní program a klesá počet zájemců o inženýrská studia. Počet studentů doktorandských oborů se prakticky nemění. Také se prodloužila doba studia – inženýrský titul studenti získávají v průměru za sedm let.

Stejně jako fakulta textilní, tak také fakulta strojní se zabývá výzkumnou činností. Na podzim roku 2012 byla zahájena výstavba nových laboratoří, protože stávající nevyhovovaly jednak svým vybavením, tak také svou kapacitou. Do výzkumné činnosti jsou stále častěji zapojováni

studenti doktorandského i magisterského studijního programu. V budoucnosti bude výzkum směřovat převážně do oblasti materiálového inženýrství, technologických a výrobních procesů a akumulace a přenosu energií. Fakulta by se také ráda dále účastnila různých mezinárodních soutěží a zařadila se mezi tzv. vědecko-výzkumné fakulty.

V roce 2010 TUL započala s realizací projektu „Centrum pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace“, zkráceně „Cxi“. Projekt si klade za cíl vybudovat vědeckovýzkumné zázemí na světové úrovni. Výzkum bude probíhat ve dvou základních oblastech – materiálový výzkum (nanomateriály) a konkurenceschopné strojírenství (roboti, atd.). Na tomto projektu se podílí také strojní fakulta. Díky projektu byl zřízen vysokoškolský Ústav pro nanomateriály, pokročilé technologie a inovace.

Následující tabulka shrnuje silné a slabé stránky, stejně tak jako příležitosti a hrozby liberecké strojní fakulty.

Tabulka 13 SWOT analýza strojní fakulty TUL

<p>SILNÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • tradice a odborná úroveň • spolupráce s průmyslovými podniky • zajímavé studijní obory • nové laboratoře • studium v anglickém jazyce 	<p>SLABÉ STRÁNKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • věková struktura pedagogů • náročnost studia • malá motivace mladých vědců
<p>PŘÍLEŽITOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • vysoké uplatnění na trhu práce • výzkumná činnost • zahraniční spolupráce • využití projektů MŠ a MPO 	<p>HROZBY</p> <ul style="list-style-type: none"> • snížení úrovně středního školství • finanční náročnost výzkumu • finanční náročnost provozu laboratoří

Zdroj: data Strojní fakulty TUL, vlastní podněty

Podobně jako FT, tak také FS má svou silnou stránku v tradici a výzkumu, ale oproti textilní fakultě má výhodu vysokého uplatnění na trhu práce. Mezi slabé stránky lze zařadit především nižší úroveň současného středního školství, které nedostatečně připravuje budoucí studenty na náročnost výuky.

Strojní fakulta má své aktivity i v zahraničí – např. od roku 2006 se podílela na budování vzdělávacího centra pro přípravu bakalářů ve Vietnamu. Následně pak studenti pokračují ve studiu v Liberci. Podporuje také vzdělávání mladých vietnamských učitelů.

Svou budoucnost vidí fakulta v neustálém inovování studijních plánů, které se přizpůsobí požadavkům na trhu práce a individuálním potřebám studentů. I nadále bude stěžejním studijním programem magisterský, zakončený titulem Ing. Bakalářský studijní program bude nabízet dobrý teoretický základ pro možnost pokračování v magisterském studijním programu a díky praxi bude také zvyšovat možnost budoucího uplatnění absolventů. Jak již bylo uvedeno výše: FS TUL vychovává velmi žádané odborníky, kteří se v současné době nalezou bez problémů uplatnění nejen v naší republice, ale také v zahraničí.

Závěr

Průmyslová výroba provází historii naší republiky již od dob Rakouska-Uherska a hraje významnou roli v našem hospodářství také v současné době. Během historických milníků naší země se pouze měnila skladba průmyslových odvětví.

Textilní výroba hrála vždy v Libereckém kraji důležitou roli, a to již od konce 16. století. V současné době klesá podíl textilního průmyslu v celé Evropě a roste dovoz textilních výrobků z asijských zemí. Hlavním dovozcem textilu je Čína. Asijské zboží nemůže evropskému zboží konkurovat kvalitou, ale bohužel cena jejich zboží je několikanásobně nižší.

V roce 2012 bylo v ČR evidováno celkem 420 podniků zabývajících se textilním průmyslem, z čehož 199 podniků se věnuje textilní výrobě a 221 oděvnímu průmyslu. Od roku 2011 zaznamenala textilní výroba pokles a klesající tendence se projevují stále. Oproti tomu výroba v oděvním průmyslu lehce od roku 2011 stoupá. Rostou také tržby, ale čím dál pomalejším tempem. Většina textilních podniků v ČR se orientuje na vývoz. Exportními zeměmi jsou převážně sousední Německo, Polsko, Slovensko, Rakousko. Cílem našich výrobců je do budoucna ještě více rozšířit své zahraniční trhy a stále více se zaměřovat na kvalitu své produkce. Textilní podniky v Libereckém kraji se zaměřují hlavně na výrobu sportovních oděvů nebo domácích textilních výrobků.

Po transformačním období byl stávající textilní průmysl v Libereckém regionu nahrazen výrobou plastikářskou a strojírenskou. Podniky, které v těchto oborech podnikají, dodávají díly převážně pro automobilový průmysl – např. Benteler, s. r. o. Hospodářská krize v letech 2008-2010 zasáhla velkou měrou automobilový průmysl. Přesto tržby za prodej nových vozů stoupaly až do roku 2011, kdy se se zpožděním jednoho roku projevila hospodářská krize. Ta zasáhla také výrobce souvisejících komponent.

Vozy vyrobené v ČR se velkou měrou podílí na českém exportu. Vývoz měl také velký podíl na rostoucí poptávce po nových vozech, kterému napomohlo např. přijetí zákona o šrotovním v sousedním Německu v roce 2009 (Německo je jedním z největších dovozců českých automobilů). Podnikem s největšími tržbami za loňský rok byla Škoda Auto. Počátkem roku 2013 došlo k celkovému poklesu poptávky po nových vozech na domácím trhu.

V Libereckém kraji má svou dlouholetou tradici také bižuterní a sklářský průmysl. Mezi naše nejvýznamnější podniky v regionu patří např. Preciosa Ornela, a. s., která neustále navyšuje svou výrobu. Většina českých výrobců bižuterie se v současné době také zaměřuje na export, který má bohužel stále klesající tendence. Velkým konkurentem, stejně tak jako v případě textilního průmyslu, je Čína. V roce 2011 bylo do ČR dovezeno celkem 1.082 tun bižuterie. Největším dovozcem byla právě Čína. Jejich výrobky většinou nesplňují ekologické normy, mohou být dokonce zdravotně závadné a způsobovat různé kožní alergie. Čeští producenti oproti tomu při výrobě bižuterie sázejí na kvalitu.

Celkově je podíl výroby na HDP v České republice na druhém místě v Evropě. Průmyslová výroba stoupla podle výzkumu Eurostatu v roce 2012 o bezmála 5 %. Evropské prvenství patří sousednímu Polsku.

V Evropě jako celku meziročně průmyslová výroba poklesla o necelé 1 % oproti roku 2011, růst v závěru loňského roku zaznamenaly pouze postkomunistické státy a severské země Evropy. Z průmyslových odvětví klesla v Eurozóně nejvíce energetika – o celých 12 % – což pravděpodobně způsobilo uzavření části jaderných elektráren v Německu.

Prognóza českého průmyslu předpovídá, že průmyslová výroba letos bude spíše stagnovat nebo v nejlepším případě zaznamená mírný meziroční nárůst. Větší zvýšení produkce je zpomaleno především díky zvyšování cen energií, surovin a také nedostačující poptávkou. Snížení poptávky způsobily hlavně vládní reformy a úspory. Dalším problémem, který působí na pokles poptávky, je zvyšující se nezaměstnanost.

Vzhledem k tomu, že většina českých průmyslových odvětví je závislých na exportu, je pro naši poptávku důležitý hlavně ekonomický vývoj v exportních zemích. Z toho vyplývá, že do budoucna bude velmi důležité hledání nových trhů a to především mimo Evropskou unii.

ČR zatím zůstává z hlediska schopnosti vyrábět s nižšími náklady než západní evropské státy stále atraktivní pro umístění továren. Kvalita našich výrobků je ale srovnatelná se západoevropskými výrobky. Postupem času je nutno počítat se situací, kdy se náklady na výrobu vyrovnají západní Evropě.

Odbyt průmyslových výrobků (např. automobilů) se stále zvyšuje převážně na asijských trzích. Lze tedy očekávat, že do budoucna se výroba komponentů, např. pro výše zmíněný

automobilový průmysl, přesune dále na východ, čímž se sníží dopravní náklady výrobců. Bohužel pro ČR a ostatní evropské státy bude odsun výroby znamenat zvýšení nezaměstnanosti a následně snížení životní úrovně obyvatelstva, která se odrazí ve snížení domácí poptávky.

Oproti tomu tradice a kvalita našeho technického vzdělání poskytuje jistou záruku, že absolventi technických oborů budou stále více žádáni. Konstrukteři a vývojáři mohou již v současnosti nalézt uplatnění nejen v tuzemských firmách, ale mají vysoké šance získat zaměstnání také v zahraničí. České technické školy již nyní spolupracují s řadou škol a firem v zahraničí a tato spolupráce zvyšuje možnost uplatnění našich absolventů v cizině.

Seznam použité literatury

Odkaz na tištěné monografie:

- [1] BERAN, L. a V. VALCHÁŘOVÁ. *Industriál Libereckého kraje: technické stavby a průmyslová architektura: průvodce*. 1.vyd. Praha: ČVÚT, 2007. 281s. ISBN 978-80-01 03798-0
- [2] BERGMANOVÁ, V. *Textilana v obrazech a datech*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, 261 s. ISBN 978-80-7372-399-6.
- [3] DVOŘÁČEK, J. *Podpora podnikání (Průmyslová politika)*. 1.vyd. Praha: OECONOMICA, 2003. 164 s. ISBN 80-245-0502-9
- [4] JÍROVÁ, H. *Trh práce v procesu transformace České republiky*. In Žák a kol: *Vnitřní a vnější podmínky restrukturalizace a hospodářská politika v ČR*. 116 — 118 s 1.vyd. Praha: OECONOMICA, 2001. 244s. ISBN 80-245-0257-7.
- [5] KLIMEK, A. *Velké dějiny zemí Koruny české XIII*. 1.vyd.Praha: Paseka, 2000. 822 s. ISBN 80-7185-328-3.
- [6] SPĚVÁČEK, V. a kol. *Transformace české ekonomiky*. 1. vyd. Praha: Linde, s. r. o., 2002. 525 s. ISBN 80-86131-32-7
- [7] SRHOLEC, M. *Přímé zahraniční investice v České republice*. 1.vyd, Praha: Linde nakladatelství, s. r. o. 2004. 171s. ISBN 80-86131-52-1
- [8] ŽÁK, M. a kol. *Vnitřní a vnější podmínky restrukturalizace a hospodářská politika v ČR*. 1.vyd. Praha: OECONOMICA, 2001. 244 s. ISBN 80-245-0257-7

Odkaz na cizojazyčnou studii:

- [9] *Czechoslovakia: a country study*. Washington D.C.,: Federal Research Division Library of Congress, 1989. 363 -391 s. DB 2011.C93 1989

Odkaz na článek v časopisu:

- [10] HYKLOVÁ, D. Ohněm stvořená krása. Časopis EURO. 2012, c. 27 – 28, s. 23 – 27. ISSN 1212–3129.
- [11] HYKLOVÁ, D. Tatra v indickém bahně. Časopis EURO. 2012, c. 14, s. 6 – 7. ISSN 1212–3129.
- [12] POHANKA, T. Krize je synonymem pro šanci. Časopis EURO. 2012, c. 16, s. 44 – 47. ISSN 1212–3129.
- [13] ZÁMEČNÍK, M. Automobilový tygři. Časopis EURO. 2012, c. 15, s. 9. ISSN 1212–3129.

Odkaz na zdroje na internetu:

- [14] Benteler, s. r. o. [online]. 2013 [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW: <http://www.benteler.com/>
- [15] BRYNDA, R. Umisťování výrobních závodů a průmyslových zón v ČR a v Ústeckém kraji. *Urbanismus a územní rozvoj* [online]. 2010, roč. XIV., č. 1/2011. Dostupný z WWW: http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-nihovna/casopis/2011/2011-01/08_umistovani.pdf
- [16] ČSÚ [online] 2013 [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz>
- [17] Denso Manufacturing Czech, s. r. o., [online]. Dostupný z WWW: <http://www.denso.cz/>
- [18] *Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti fakulty textilní TUL na léta 2011 – 2015.* [online]. Liberec: TUL 2013 [cit.2013–15-02]. Dostupný z WWW: http://www.ft.tul.cz/faculty/vseobecne_informace/dlouhodoby_zamer-2011-2015.pdf

- [19] e-ATOK Revue, elektronický měsíčník Asociace textilního-oděvního a kožedělného průmyslu, ročník XII., číslo 2, únor 2013 [online], [cit. 2013-15-02]
Dostupný z WWW: http://www.atok.cz/folders/revue/2013/e-ATOK_Revue-2013-02.pdf

- [20] HOUDEK, M. a J. PLECHATÁ. Kopřivnickou Tatru koupila v chebské dražbě firma navázaná na J & T. iDnes.cz / Ekonomika. 2013 [cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW: http://ekonomika.idnes.cz/tatra-podana-v-drazbe-za-176-milionu-korun-fd4-/ekoakcie.aspx?c=A130315_103752_vary-zpravy_klu

- [21] Hyundai Motor Manufacturing Czech, [online]. 2013 [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW: <http://www.hyundai-motor.cz/index.php?rubrika=basic-info>

- [22] KOČÁRKOVÁ, J. a M. VÁCLAVÍK. *Centrum rozvoje strojírenského výzkumu v Liberci funguje*. Genus plus. 2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupný z WWW: <http://www.genusplus.cz/pr-clanky/centrum-rozvoje-strojirenskeho-vyzkumu-v-liberci-funguje>

- [23] KRAŤKOVÁ, D. a L. NOVÁČEK. Spolupráce vysokých škol a vyšších odborných škol se zaměstnavateli v Libereckém kraji. Aula [online]. 2008, roč. 16., č. 3/2008 [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW: <http://www.csvs.cz/aula/clanky/2008-3-spoluprace-VS-Lib-kraj.pdf>

- [24] MPO, [online], 2013 [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW: <http://www.mpo.cz/cz/prumysl-a-stavebnictvi/>

- [25] *Podnikatelské prostředí*, [online]. BusinessInfo.cz, 2013[cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/podnikatelske-prostredi.html>

- [26] Czechinvest, [online], *Průmyslové zóny*. [cit. 2013-15-02] Dostupný z WWW: www.czechinvest.org/data/files/jan-bobek-2501-cz.pdf

- [27] *Statistická ročenka Libereckého kraje 2010* [online]. Liberec: Český statistický úřad 2010. [cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW:
<http://czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/krajkapitola/511011-10-2010-13>
- [28] Czechinvest, [online], *Strategické průmyslové zóny*. [cit.2013-15-02] Dostupný z WWW: <http://www.czechinvest.org/strategicke-prumyslove-zony>
- [29] Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická a Vyšší odborná škola v Liberci [online]. [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW: www.pslib.cz/
- [30] Střední průmyslová škola textilní v Liberci [online]. [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW: <http://www.spstliberec.cz/>
- [31] ŠIMANOVÁ, J. a F. TREŠL. Vývoj průmyslové koncentrace a specializace v regionech NUT3 ČR v kontextu organizace regionální komparativní výhody. *E+M Ekonomie a Management* č. 1/2011, 44—47s. [cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW: <http://search.proquest.com/docview/856829620/fulltextPDF/13D6301712412A7383E/7?accountid=17116>
- [32] Škoda Auto chce v České republice dále růst, 5. dubna 2013 [online]. Dostupný z WWW:
https://media.skoda-auto.com/cs/_layouts/Skoda.PRPortal/pressrelease.aspx?ID=568
- [33] TALLER, M. Místo v průmyslových zónách došlo. Budou stavět další? *Liberecký deník*. 2010 [cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW:
<http://liberecky.denik.cz/podnikani/misto-v-zonach-doslo-budou-stavet-dalsi20100915.html>
- [34] TIBBS, J. Struktura textilního průmyslu. eHow Contributor [online]. 2012 [cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW:
http://www.ehow.com/facts_7508086_structure-textile-industry.html
- [35] *Tisková zpráva Fakulty textilní TUL z roku 2011* [online]. Liberec: TUL. [cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW: http://www.tul.cz/verejnost/informace-pro-verejnost/fakulta-textilni-padesatileta_doc_2687
- [36] TPCA [online]. 2013 [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW:
<http://www.tpca.cz/cz/o-nas/>

- [37] TUL – Fakulta strojní [online]. [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW:
<http://www.fs.tul.cz/>
- [38] TUL – Fakulta textilní [online]. [cit. 2013–15-02]. Dostupný z WWW:
www.ft.tul.cz/
- [39] *Zchátralý areál textilky mohou nahradit byty*, Zpravodaj liberecké radnice, [online].
Leden 2010, s. 7 [cit. 2013-15-02]. Dostupný z WWW:
http://www.liberec.cz/files/dokumenty/zpravodaj/zpravodaj_01_2010.pdf
- [40] Výroční zpráva Škoda Auto, a. s. 2011, [online]. 2011 [cit. 2013–15-02]. Dostupný
z WWW:
[http://new.skoda-auto.com/kariera/SiteCollectionDocuments/vyrocn%C3%AD%20zpravy/skoda
-auto-annual-report-2011.pdf](http://new.skoda-auto.com/kariera/SiteCollectionDocuments/vyrocn%C3%AD%20zpravy/skoda-auto-annual-report-2011.pdf)

Seznam příloh

Příloha A	Průmyslové zóny v České republice - popis k obrázku 1.....	92
Příloha B	Kategorie OKEČ	93

Příloha A Průmyslové zóny v České republice - popis k obrázku 1

• 1. Klášterec nad Ohří	2. Žatec (2)**	3. Podbořany (2)**
• 4. Kadaň	5. Chomutov (2)**	6. Most
• 7. Bílina	8. Teplice	9. Přestanov
• 10. Rumburk	11. Liberec	12. Ústí nad Labem
• 13. Lovosice (2)**	14. Slaný	15. Louny
• 16. Kladno	17. Unhošť	18. Tuchlovice
• 19. Zdice	20. Žebrák	21. Plzeň (2)**
• 22. Úherce	23. Stod	24. Blatná
• 25. Písek	26. Prachatice	27. Kamenice nad Lipou
• 28. Jihlava	29. Pelhřimov	30. Havlíčkův Brod
• 31. Zruč nad Sázavou	32. Velim	33. Kolín
• 34. Kutná Hora	35. Chrudim	36. Pardubice
• 37. Hradec Králové	38. Jičín (2)**	39. Vrchlabí
• 40. Kvasiny	41. Svitavy	42. Ždírec nad Doubravou (2)**
• 43. Žďár nad S.	44. Velké Meziříčí	45. Třebíč
• 46. Znojmo	47. Mikulov	48. Brno (2)**
• 49. Kuřim	50. Bystřice nad Pernštejnem	
• 51. Moravská Třebová	52. Blansko	53. Vyškov (2)**
• 54. Hodonín	55. Staré Město	56. Brankovice
• 57. Prostějov	58. Litovel	59. Uničov
• 60. Šumperk	61. Krnov	62. Olomouc (3)**
• 63. Hranice	64. Valašské Meziříčí	65. Zlín
• 66. Vsetín	67. Kopřivnice	68. Třinec
• 69. Frýdek-Místek (2)**	70. Třanovice	71. Paskov
• 72. Český Těšín	73. Karviná	74. Ostrava (3)**
• 75. Mošnov	76. Hrádek nad Nisou	77. Domažlice
• 78. Český Krumlov	79. Nošovice	80. Pohořelice
• 81. Velká Bystřice	82. Holešov	83. Jablůnkov
• 84. Mladá Boleslav	85. Nymburk	86. Tábor
• 87. Zlatníky	88. Trutnov	89. Velká Bíteš

** Číslo v závorce znamená počet průmyslových zón v dané lokalitě.

Příloha B – Kategorie OKEČ

- A – zemědělství, myslivost, lesnictví
- B – rybolov a chov ryb
- C – těžba nerostných surovin
- D – zpracovatelský průmysl
- E – výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody
- F – stavebnictví
- G – obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu, převážně pro domácnost
- H – ubytování a stravování
- I – doprava, skladování, spoje
- J – finanční zprostředkování
- K – činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti
- L – veřejná správa a obrana, povinné sociální pojištění
- M – vzdělávání
- N – zdravotní péče, veterinární činnosti
- O – ostatní veřejné, sociální a osobní služby
- P – činnosti domácností
- Q – exteritoriální organizace a instituce

Z tohoto seznamu připadají na průmysl tři sekce – C, D, E:

- a) C – těžební průmysl (spojen s hospodárným využíváním nerostného bohatství)
 - CA – těžba energetických surovin
 - CB – těžba ostatních nerostných surovin

- b) D – zpracovatelský průmysl (rozhodující pro konkurenční schopnosti celé ekonomiky)
 - DA – výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků
 - DB – výroba textilií, textilních a oděvních výrobků
 - DC – výroba usní a výrobků z usní
 - DD – zpracování dřeva, výroba dřevařských výrobků – mimo nábytku
 - DE – výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru
 - DF – výroba koksu, jaderných paliv, rafinérské zpracování ropy

- DG – výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken
- DH – výroba pryžových a plastových výrobků
- DI - výroba ostatních nekovových minerálních výrobků
- DJ - výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků
- DK – výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuvedených
- DL – výroba elektrických a optických přístrojů a zařízení
- DM – výroba dopravních prostředků a zařízení
- DN – zpracovatelský průmysl jinde neuvedený

c) E – energetický průmysl (podnikání závislé na státní energetické politice)

d) K – výzkum a vývoj – souvisí také s průmyslem